

güney

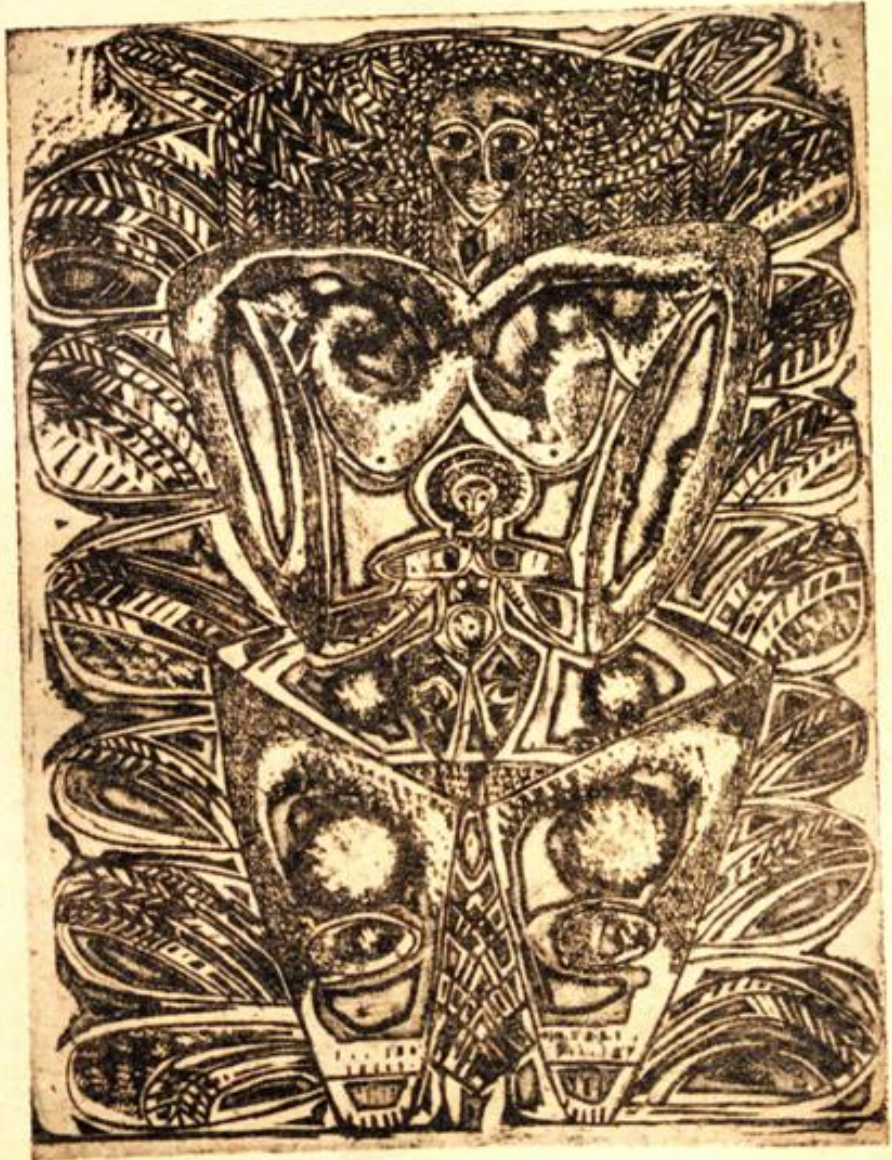
AYLIK SANAT DERGİSİ

ETEM OLGUNİL
METİN ELOĞLU
ÜMIT YAŞAR
KAINAT B. PAJONK
SIYAMI ÖZEL
NIL METEOĞLU
A. KARASÜLEYMANOĞLU
GABRIELLA KALMAN —
HÜSNÜ MENGENLİ
A. HALİM UĞURLU
FRANZ KAFKA —
ADALET CİMCOZ
SİNÂ AKYOL
B. I. ROGOVALI
İBRAHİM ÖRS
ŞAHİN CANDIR
CELÂL ÇUMRALI
MEHMET A. TUNCAY
SUAT SALİH ASRAL
CELÂL ARABACIOĞLU
HASAN KAVRUK
RUŞEN HAKKI
SUAVİ KOÇER
NEDİM ORTA
RAUF AYBEY
PIYALE G. DURU
AYHAN İLTER
KARİN BEKEM
AVRAM VENTURA
MİNE ÖZYILMAZ
ÖMER NİDA

VE

GÜLDESTE

— Şiir eki —

Ana Tanrıça

Mustafa Pilevneli

güney güney güney güney güney güney

Sayı: 30

MART 1970

250 Krş.

KİTAPLAR □ Etem OLGUNIL □ DERGİLER

AY BÜYÜRKEN UYUYAMAM / Necati CUMALI / Öyküler / İmbat Yayınları / 1969 / İST.

Çok yönlü, değişik sanat alanlarında ürün veren yazarlarımız epey.. Usumuza ilk geliverenleri analım : S. K. AKSAL, M. C. ANDAY, Haldun TANER, Oktay RIFAT, T. Dursun K., B. NECATİGİL, Ülkü TAMER, Tahsin SARAÇ, R. ILGAZ., vb.

İşte, Necati CUMALI, bu tür sanatçıların en gözdelelerinden, en titizlerinden, en verimlilerinden: Şiir, öykü, oyun, senaryo, roman... Üstelik kopuntulu dönemlerin verileri de değil bunlar; bakıyorsunuz, aynı yıl içinde, tüm bu dalları kapsıyan yoğun bir çalışmanın somut ürünleri peşpeşe sökün ediveriyor! Ne ki, biri ötekini azaltmıyor, ırgalamıyor; giderek, daha bir pekiştiriyor sanatçının özlü kişiliğini. YAĞMURLU DENİZ ne denli başarılıysa şiir açısından, AY BÜYÜRKEN UYUYAMAM da o denli bir başarı hizası tutturuyor öykü alanında. Öte yandan VUR EMRİ, TEHLİKELİ GÜVERCİN, adlı oyunlarının da sahnede çok alkışlandığını görüyor, duyuyoruz. Neyse, bizim sözümüz son öykü betiği üzerineydi, ona ilişelim: Bu derlemede yeralan tüm öykücüler, özellikle, Anadolu'lularımızın "cinsel" sorunlarına eğilim. Gözlem yönü ağır basan bir anlatım gücüyle, o umarsız, o hayvanlaşamaz, o umutlu ama atak, o kabuğuna çekildikçe daha da dışı vuran duyarlılığını, ilişkilerini, düşlerini çok yalın, ama, şairliğinden gelen kıpır - kıpır anlatım yordamıyla veriyor CUMALI. Bir öyküsüne başladığımızda, sonuna ermeden edemiyorsunuz. Bence çok önemli bir özellik bu, öykücü için; nedeni de, boşuna uzatılmış şiirlerden yaka silkiğimizden belki de...

Öykülerin üzerinde tek tek durmayı gereksiz buluyorum : "Hovarda" ne güzeldi de. "İğnece" azıcık yavan geldi demek, boşuna; bir bütün CUMALI'nın bu betiği; o sekmez, sürçmez, kendi kişilik doğrultusundaki deyiş, tanıtım, sanatsallama daha da bir saptıyor.

Şimdi apansız neyi anısdım biliyor musunuz? "Kızılçullu Yolu"nu, CUMALI'nın ilk şiir betiğini.. Aradan şöyle bir 25 yılca geçti herhalde; ne ki, oradaki Ahmet Necati, arta AY BÜYÜRKEN UYUYAMAM'a varıvermiş; hem de hep o "paytoncunun yanına usluca oturup, kırbaça gözdiken" bir

olgun, dediği dedik, elattığı tüm alanlarda başarıya eren bir soyulu sanatçı olarak...

MUTLU OLMAK VARKEN / A. KADİR / Şiirler / 1969 / İST.

Orhan Veli'ler kuşağından olmasına karşın, GARİP devininin dışında kalmış şairlerden A. KADİR.. Özellikle son yıllarda, gözde ama türkçe sayılamaz ünlü yapıtların çevirilerine yönelmiş gibiydi tüm çabasını: Bugünün diliyle Mevlâna - 1955, 1966-; Asıl Adalet -1960-; Seçme Şiirler Asım Bezirci ile -1961, 1968-; İlyada A. Erhat'la -1958, 1962, 1967-; Bugünün Diliyle Hayyam -1964-; Eski Çağlar Tarihi Tarihi Kadim -1965-; Bugünün Diliyle Tefvik Fikret -1967-.

İşte, bu yapıtlarının dışında kalan 3 şiir betiğini de ekliyerek, yeni 45 şiirini kapsıyan 113 şiirle yüklü ilginç bir yapıt sunuyor bu kez.

Bu tür bitişirmelerin sakıncaları olsa da, A. Kadir, rahatça sıyrılabiliyor o "kişilik silikleşmesi" diyebileceğimiz tuzaktan; ya da şöyle diyelim; tâ 1943'de yayınladığı TEBLİĞ'den 25 yıl sonrasına gelinceye değin sürdürdüğü çizgi zigzagsız; tümünü de okurken bir "deneyci şair" olmadığını, öz'e yalın bir şiir kumaşının eşdeğerde bir biçimsel iplikle dokunduğu-

nu hemen seziyorsunuz. Diyelim, 1938'lerde şöyle mi demiş şair:

Hani bir dışarda olsam,
Hep yürürüm, duramam.
Benimle beraber yürür
gökyüzü, toprak,
Hürriyet benimle beraber.
Gökyüzü, toprak ve hürriyet,
ne güzel şeyler.

Aradan şunca yıl geçiyor; sürüp gidiyor o salt A. Kadir'ce deyiş, yapı :

Kuş ol, kardeş, beni şaki.
Göğsümde dört kurşun yarası,
Göğsümde dört pencere.
Bir pencere hürriyet yay-lasına
Göğsümde dört pencere
Bir pencere kardeşlik ormanına.
Göğsümde dört pencere.
Bir pencere tokluk denizine.
Göğsümde dört pencere,
bir pencere dünya bahçesine.

A. Kadir'in şiir yöntemini, sanatsal uygulamasını Nâzım Hikmet'in tutumuna öykünmekle yorumlayan eleştiricilerimiz epey.. Oysa, bambaşka kökenlerin, yaşam olanaklarının, yaşantıların suyüzüne vuran bu yapıtlarda, - andırır yönler olsa da - öylesine bir yargıya varmak haksızlık bence. KADİR, kendi çilesini, buna ekli olarak

da bitişindekilerin çileli öyküsünü anlatmak, dizelemek tutkusundadır; Nâzım ise, çoğunca, başkalarının "toplumsal yazgı"larını şiirler; bu çok yönlü hamura kendini de ekliyerek; yani, yaşamadıklarını da öz edindir Nâzım; oysa A. Kadir'in -hele son şiirlerinde- tepeden tırnağa bir "halk çocuğu" nun yalnlığını, özdenliğini, buluverirsiniz össaat"

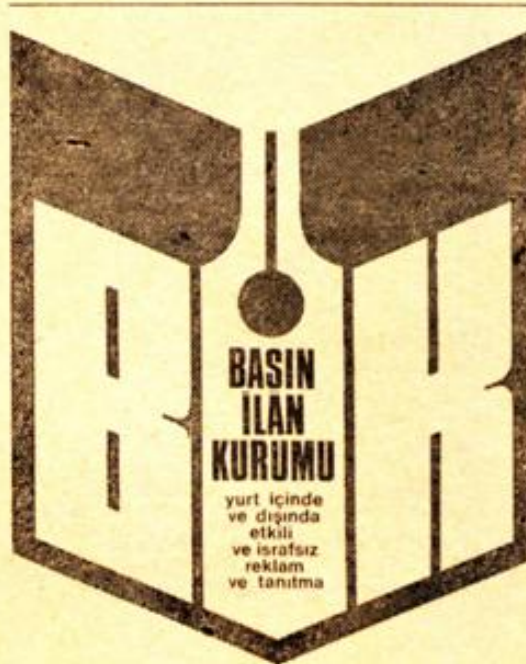
KAPUTT / Curzio MALAPARTE / Romanımsı / Toplum Yayınevi / 1969 / ANK.

KAPUTT, II. Dünya Savaşı'nın bir bölümünü yansıtan olaylar, anılar, sanatsal özenlerle pek aldırmyan izlenim "not"larının toplamı bir bakıma. Yazar zaten kendini salt sanatsal serüvenlere adanmışlardan değil; Hemingway benzeri bir deneysel sanat yapısı peşine düşmüşlerden; giderek, yazdıklarını bir "anı-röportaj" niteliğinde değerlendirebilen MALAPARTE'nin huyuna, kişiliğine yaraşır belgesel bir toplam..

Nedir KAPUTT? Betikte "soyut" bir varlık olarak tanımlanan delibozuk bir küçük mi? Yoksa kendi mi yazarın? . Arada şunu da anmak gerekli ya Malaparte, Faşizm'in saltanat döneminde, daha doğrusu, ilk yıllarında o nâlet akımın gözbebeklerinden biri; tâ ki, altının çapanoğlu çıkarsa ya değin... Sonra? Sonrası, insanlık içgüdüleri gereği kopuyor o bağınaz kıym tutkusundan.. Tabii, tersleniyor da aşalarınca! Şuracıkta, Malaparte üstüne yorumları, yargıları, yormaları, değerlendirmeleri sığdıracak değiliz; KAPUTT neyin nesi? Kısacası şu: Roman, anı, belge, bildiri niteliğinden ötelede, alışılmadık bir tür çabasının başarılı ürünü. Hak'tan, halk'tan yanalığı tüm yansıtmaya da; savaşa aykırı, savaşı yeren öykü yorumlarıyla olumlu bir yapıt sayılabilir elbette...

Daha önceki yıllar ülkemizde yayınlanmış "kırpık" yapıtları var Malaparte'nin; Kimi KAN adıyla yayımlandı, kimi de CAN PAZARI yakıştırmasıyla. Bunların tümü de KAPUTT'dan kopuntular. Toplum Yayınevi, ilk kez, tümünü sunuyor bu ele - avuca sığmaz betiğin! Yaşamı şaşalamaklarla yüklü bir yazarın bu düzgün çevirisi elbette okunmaya değer...

METİN ELOĞLU dostumuzun annesi, **FATMA NAHİDE ELOĞLU** vefat etti. Arkadaşımıza ve ailesine başsağlığı dileriz.

Yayın organları hakkında bilgi sağlanır . Eski ve program hazırlanır
Objektif tavsiyelerde bulunulur . Tespit edilen programlar titizlikle yürütülür.

Çağaloğlu, Turkocacı Cad. no 1, kat. 3
Telefon: 27 66 00 - 27 66 01. İstanbul

Suçlu Kim?

Metin Eloğlu

Kainat 1970

Desen : Kainat Barkan Paşonk

Şu geçip gittiğimiz 4/3 yüzyılın çağımıza, insancılığımıza ve de özellikle ülkemize, toplumumuza neler kattığını, bağışladığını şöyle bir kurcaladığımızda, afaflıyoruz.. Öyle ya, tüm "evrensel muhasebeler" yapılmış.. sonuç olarak da: Gerek bilimin, gerekse "teknik" in utkusu oybirliğiyle perçinlenmiş! Peki, sözü uzatmadan öze geelim: Şu son 50 yıldaki şaşırtıcı bulguları, gelişimleri - üstünkörü de olsa - gözletleyip değerlendirecek; bilimin ve de teknolojinin nice etkin bir dönemde kof dirençleri çiğneyip amaçlarına erdiğini görürüz. Çöller sulanıyor, tarlalıyor; uçaklar geçiveriyor ses hızını; şimdideğinin hep adını duyduğumuz "kansız virüsü" bir dev mikroskopla gazete sayfalarında biçimleniyor; atom gücü tüm alanlarda işleve giriyor;

"şairlere ilhâm kaynağı" ay'ın tozu - top-rağı tabanlarımızda; televizyon renkleşiyor, uzay durakları kuruluyor, amansız bir sayrılığ; şıp diye iyileştirici ilaçlar bulunuyor, benim kalbim seninkini, senin böbreğin benimkini yenileyip yaşam ortamı alabildiğine genişliyor... Kısacası, bilimsel olguların, buluşların gerçekten bir "altın çağ" ını yaşıyoruz. 5.000.000.000 yıllık bir sürecin, 1970'cük yılağın içinde oluyor bu "mucize"ler; gel de öte yıllardan umutlu olma, gel de kına bu çizgiye erişinceyedek kendini adanışları; Newton'ları, Archimides'leri...

Ne ki, bu insancıl aşamalar kimilerini tedirgin ediyor. Niye? Niyesi özette şun-cakık: Mutluluk sorunu! Öyle ya, bilim - teknik böylesine gelişip serpilirken; öte

yandan da onlara yeni yeni acımsı kökenler sunmuyor mu? Diyelim Hiroşima... Nagazaki... Öyle ya, bir yandan başımızı göğe erdiren bulgular, teknik gelişmeler, öte yandan başbelamız!

Sorun böylesine somutlaşınca, yanıtlamak da kolaylaşıyor elbet: Deddiğiniz doğru, bu yoktan varolmaların kimisi bir "tehlike" insanlık için! Niye tehlike? İpe - sapa gelmez ya da sapık bir yöneticinin buyruğuna giriverir bu bulguların sağladığı olanaklar; eh o kez, sen sağ - ben selâmet... Şimdi birden sorun değişiyor, konu ayrıntılı yorumlara yöneliyor.. Ama, biz usumuzun erdiğince toparlıyverelim: a) Teknik gelişim, üretime çokça katkıda bulunur, doğasal kusurlukları önler. Bu eylemin sonucu da, o üretici çoğunluğun hoşnutluğunu sağlar. b) Bu toplumun sonucu olarak, dolaylıca, genel tutumsallıkta ilginç oluşumlar belirlenir. - A. Menderes'in saf saf özlemine çekenler, işte bu tür mantarimsi bir oluşumun sürüp gidebileceğini sanmışlardı..

Eh, bu tür gidişatların, yönetimlerin sonucu gelir dayanır karşı güçlerin başkaldırısına ya da devrimsel çıkışlara..

Yine başa dönelim: Öyle, bunca aşamalara karşın, acunumuzun gündeş görünümü hiç de içaçıcı değildir.. Biafra'da günde ölüp gidiverenlerin "defter"ini kim dürüyor? Üstelik, savaş gereği değil bu yitkiler, salt açlıktan !Teknik'e saygımız, bu alanlardaki tüm bulguların salt insancıl amaçlara yöneldiği, haksızlıkları terslediği çizgide bir olumlu anlam, değer kazanabilir ancak. Yoksa, BOMBA olduğu sürece "atom"u parçalayanlara lânet olsun! Zehirligazı'ı türetene de!

Diyeceğim, bir ulusun yokedicil başarısını "teknik gelişim" olarak nitelemek olanaksız elbette.. Ne ki, az önce azıcığını saydığım insan zekâsının, çalışmasının sonucu, mutlu bir acun ortamı yaratacağına, güngünden tedirgin, yarımına güvensiz bir gençlik doğurmuştur. Nedeni de belli: Bilim'le Teknik'in eleleliğindeki bir egemenlik, günümüzde, bambaşka ortamlarda yansımaktadır. Daha doğrusu, her olumlu bulguyu alkışlayan sağduyu, bunun olumsuzluğa dönüşüvereceği kaygısıyla öte yandan kuşku-dadır. Hele hele, güvenli yarınlara özlem çeken gençlik..

Batı'da daha örgütlü bir başkaldırışın olayladığı nedenleri biliyoruz : Onlar, düğmeye basıverince acunu hoplatacak bir yönetimin karşısındalar. Oysa, bizde, - ne haddimize - böylesi bir sorun yok. O halde? "O HALDE"yi de gelecek sayımızda kurcalıyalım...

HAKSIZLIKLAR, İNSAFSIZLIKLAR, UTANMAZLIKLAR KARŞISINDA

BİR ŞAIR

- 2 -

Ümit YAŞAR

Vah! Yaşar Nabi Bey, vah!..

Benim Varlık dergisinde ilk şiirim 1946 yılında yayınlanmıştı. 1946 yılına kadar geçen 20 yıl içinde yayınlanan şiirlerimin adını kesin olarak bilmiyorum. Fakat sayım yüzü aşkındır. Bu arada İki Kişiyi Bir Dünya adlı 900 mısralık uzun şiirim de Varlık'ta birer buçuk sayfalık iki bölüm halinde yayınlandı. Varlık'ta yayınlanan en uzun şiirlerdi bunlar. Birinci bölüm Sana Bir Tanrı Getirdim, ikinci bölümse Yeşil Ötesi adlarını taşıyordu. O zaman şiir sevenler arasında geniş yankıları olmuştu. Bundan kısa bir süre sonra; başka şair arkadaşların da hayli uzun şiirleri yayınlanmağa başladı Varlık'ta. Fakat bunların pek çoğu unutuldu gitti. O günlerde Yaşar Nâbi beyin "Sizin iki uzun şiirinizi yayınladıktan sonra; Varlık'a gönderilen uzun şiirlerden baş alamaz oldum." dediğini hatırlıyorum.

Diyebilirim ki; Varlık benim şairlik hayatımın önemli basamaklarından birisi olmuştur. Fakat ben de özellikle en güzel şiirlerimi Varlık'ta yayınlamışım. İstanbul'a geldiğim 1961 yılı ile 1963 yılı arasında Varlık'ta yayınlanmış şiirlerimin a-

dedi 30'dur. Bu süre içinde Varlığın 36 sayı çıktığı düşünülürse; imzamız dergideki sürekliliği kolayca anlaşılır. Kaldı ki; Varlık Yıllıklarında çıkan şiirlerim bu rakama dahil değildir. İki Kişiyi Bir Dünya'dan başka; İnsanoğlu, Deniz Musikisi, Milyon Kere Ayten, Ötesi Yok, Üstüme Varma İstanbul, Hiroşima gibi bir çok ünlü şiirim önce Varlık'ta yayımlandı. 1963 yılı sonlarından itibaren Varlık'ta daha seyrek yazmağa başladım. Sayın Yaşar Nâbi Nayır'da yakından görüp sezmeğe başladığım, bir takım vefasızlık belirtileri, adam kayırmalar, körü körüne taraf tutmalar; Varlık'tan gitgide soğutmağa başlamıştı beni. Fakat her şeye rağmen edebiyatımıza olan hizmetlerinden dolayı, Yaşar Nâbi'ye olan saygımı yitirmemeğe çalıştım. Bu arada; 1962 Varlık Yıllığı'nda çıkan "Şiirimiz 1961" yazısından dolayı Bay Memet Fuat'la bir tartışmamız oldu. Bir düşünün; yazı Varlık Yıllığında çıkıyor, benim yalnız o yıl Varlık'ta 15 şiirim yayınlanmış, üç yeni şiir kitabım çıkmış ve Memet Fuat Şiirimiz Sonu 15. sayfada

Başbaşa

SADIK DENİZ ile...

Yavaş, uslu, güvenli. Pipolu hep. Sabah kahvaltısı, öğle yemeği yok; akşamdan akşama. İçki? Eh, hatır kırmamak için bir - iki yuduncuk; yine de sulfata içmiş gibi yüzü buruşuyor. Doğumu 1919'da, İstanbul'un Çamlıca'sında. Sereserpe giyinmeyi seviyor, belki de subay giysilerinin sımsıkılığundan baktığı için. Bir soruyu hemen yanıtlama huyu yok; tartıyor, düşünüyor biboy.. İlk, orta öğrenimi Kadıköy, Üsküdar, Çamlıca okullarında; 1937'de Kuleli As. Lisesi. Neden? Bir yeğleyiş değil bu, küçücükken babasını yitirdiğinden, bir zorunluk! Sonra Savaş Okulu, İstihkâm Okulu, Savaş Akademisi. Subaylığı, tâ 1969'a, albaylığının beşinci yılına değin sürüyor. Ayrılmış kendi isteğiyle. Şimdileri Kadıköy'deki yeni barınaklarını gönüllüce donatmakla "meşgul". İlk betiği YÖRÜNGE'den buyana şiirleri birikti epey; ola ki güze YÖRÜNGE II. yi sunacak. Türkiye'yi karış karış, dünya'ya yer yer dolaştığından imge gücü çok geniş, izlenimleri çok kişisel. Ülkemizde yayınlanan sanat - düşün dergilerinin dörtte üçüne "abone". Ve az sarışın, çok "mükrim". Mutlu.

★

— Sizin en belirgin özelliklerinizden biri de, çok çıdamlı olmanız: Yeditepe'de yayımlanan bir konuşma'nızda; tâ Kuleli öğrenciliğinden albaylığa erişmenize değin, şiirle aralıksız bir bağlantınız olduğunu belirtiyordunuz. Oysa, bu tutkunuzun ürünlerini çeyrek yüzyıl kendinize saklayabilmişsiniz..

Bu ilginç tutumunuzun somut nedenleri?

— Ön neden şu: Askerî liselerin o zamanlar en başta edebiyat öğretmenini sayılan Tahir Olgun! Tahir Baba, o sıralar bir yarışmayı kazanışın: da çoğalttığı özel ilgisile, benim salt öğretmenim değil, sanki yaşadım, arkadaşım. Koşuk tarzında ders anlatacak güçte bir üstad'dı.. Tahir Baba'nın öğretim, şiir ve düzyazı yöntemleri, yazınsal "kültür" hazırlığı, askerlik, sanat ve ekmek parası; öğreniminin bütünlenmesi ve memurluğun ergelerine erişilmesi, v.b. konularda verdiği öğütler - doğrusunu is-

terseniz - beni çok etkilemiştir. Bunlara, Bilimsel Felsefe ve Toplumcu Dünya Görüşü gibisine katkılarda sonradan, kendimce bulundum... İşte böyle, hiçbir yerde şiirlerimi yayımlamadım 1966'ya değin; YÖRÜNGE çıkana dek, çıdamımın tüm öyküsü kısaca budur.

— YÖRÜNGE'deki 20 şiiriniz de yeni bir ses, deyiş; yeni bir duyarlık, yepyeni imgelerle dopdoluydu. Ne ki, AD yerine SAYI koymuştunuz şiirlerinize. Bu davranışınız bir "destan" türüne yaklaşıklık gereksinmesi miydi? Yoksa, tüm şiir çabanızın bir bütün'ü kapsıyabileceği kanısından mı ötürüydü ?

— O tutumum, "destan" türüne yönelişten çok, andığınızca, bir BÜTÜN'ü kapsamak özenimindedir. Bir "karar"dır bu, sürüp gidecektir de.. Tüm betiklerimi de hep o adla, yani YÖRÜNGE I, II, III. diye çıkarıp sırahyalabilecek dileğimdeyim.

bir messalina

soluk alıp

vermededir

bir taşra içkievinde üç şişe şarap bunaltma
katıksız bir modigliani yaşantısı sonra tuvalerde
sonra çıplak ve biraz esmer bir kadın göğüsleridir yaşamak
istemlerden arta kalan avuçlarımızda

çirkin ötüşlü bir kustur başlar yeniden bir kanat çırpma
dolanır damarlarında hep o karanlık uydusu ateş basmaların
sessiz bakışlarıydı salıverilmiş aygır boşanmışlığı dağbaşlarına
ve bir messalina soluk alıp vermededir divanda ısıslak dudakları

erir bunca günahsı şiltelerin acı ter kokusu
bir boşalmışlık yürür usulca bir özsü kanadıkça kanar
yorgun mutlulukların düş ötesidir uyusup kalır yüreğinde
ağır ağır iner gözkapakları bu en çılgın savaş sonrası

siyami özel

— İlk şiirlerinizin niteliğini, temel ör-
güsünü de bilmiyoruz; hangi nitelikleri ta-
şıdığını da.. Ama, YÖRÜNGE'den buyana
çıkan şiirlerinizde o tez ısınmaz, o kekre,
kimli kez de şaşırtıcı; giderek, huylandırıcı,
itici çizginizi hep sürdürüyorsunuz. Yani,
şirsel öğeleriniz sıçramıyor, pırpıslamıyor,
yayvanlaşmıyor da... Eh, bu dosdoğru gidi-
şatınızda, sanatsal, düşünsel ilkelerinizi,
anaç yönteminizi tanımlayabilir misiniz?

— Kök yöntemimi kısaca belirliyeyim: Bi-
limsel Felsefe ve onun analık ettiği Toplum-
cu, Çağdaş Dünya Görüşü.. Bu yöntemle,
ulusal ve evrensel sanat yapmanın öz konu-
su İNSAN'dır. İnsan bileşimleridir, İnsanı
ve ona ekli Doğa'yı, insanın ölümsüz
kavramlarını çok yanlı ve çeşitli şiirlerle
gerçekleri unutmadan işlemek; hep daha
iyi, dengeli toplumlar uğruna çaba harca-
mak görevimizdir. Bu görevi, bilimsel bir
"halk hümanizması"yla becerebilecek şa-
irin iki niteliği var ki, bence, bunları koru-
ması kaçınılmaz koşullardandır. Öbür so-
rumluluğu da, yine bence, bunları koruma-
sı, kaçınılmaz olgulardır. Biri "öslüp" ben-
zersizliği, ya da kendine özgü sesidir. Adı-
nı yazmasa da şiirini okur okumaz tanıya-
bilmeliyiz şairi. Elbet güçlülüğüyle birlik-
te.. Diğer, şairin bir bütünlük içindeki ba-
ğımsızlığıdır. Şairin özellikle siyasal ba-
ğımsızlığı onun en önemli ulusal ve evren-
sel bağımsızlığıdır da.. O, hiç "partizan"
olmayacak, hiç aralıksız, en ilerici siyasal
örgütlerin de önünde yürüyecektir. Açıkça-
sı, bir şairin, herhangi bir siyasal örgütte
görevlendirilmesine karşıyım ben! Şirsel
ögelere gelince: Yayvanlaşmamaları önem-
lidir elbet. Sıçrayıp sıçramamaları önem-
sizdir şöyle diyeceğim: Şair var, bilerek,
bilinçlice sıçratmaz bu ögeleri ya da çok az
sıçratır. Ama, bir başarı düzeyine erişmiş-
tir ve o düzeyi koruyabilmektedir. Diyelim
ki adı Necati Cumalı, vb. dir. Şair var, sıç-
rayıp durmaktadı ve bu arayışlarını başa-
rıyla sürdürebilmektedir; adı Oktay Rifat,
vb. olabilir.. Yani, şu sonuç çıkıyor ortaya:
Varılmış güç düzeyini aratmadan, güçsüz-
lüğe düşmeden sereserpedir bu konuda şa-
ir. Bu ögeler, bence, adı belli bir irmağın
sel yataklarınca kendine özgü bir biçim - öz
bileşimini yansıtabilme sıçramalarıdır hep..

— Askerlik uğraşından ayrıldığınıza gö-

NURHAN DENİZ'in Gözüyle Sadık Deniz

Kişiyi huzur veren, üsk, içten bir gülümserlikte hep. Eşiyle, çocuklarıyla hep ilgili.. Değişikçe bir söyleşi türü var: Yahn, duygulu ve yargularında kesin. Anadoluyu epey dolaştığından, apayrı çevrelerde, türlü yapıda insanlarla ilişki kurmak zorunda kaldığından olacak, hiç yadırgamıyor karşındakileri, onların kendi yapısına aykırı da olsa- davranışlarını, inançlarını... Evlerinde bir akşam yemeğindeyiz; kalabalığımız, bir circunadır gidiyor.. ama o, tüm konuşmalarına, herkesle tek tek ilgilenmesine karşı hiç telâşsız, sanki karşınıza oturmuş, cigarasını tüttürür içkisini yudumlayarak dertlerinizi dinleyen, neş'enize coşkuyla katılan bir gerçek "hanımefendi".. Zaten söyleşimiz de o birkaç güzelim saata kolaylıkla sığardı :

NİL METEOĞLU

— Eşinizle yanyanallaşıırken, onun sanatçı kişiliği sizi etkiledi mi?

— Elbette! Tanışmak için evimize ilk geldiğindenberi beni etkilemişti. Çünkü bir subay gibi değil de, bir edebiyat öğretmeni veya nice sivilere taş çıkartacak bir pervasızlıkla konuşuyordu. Aradan yıllar geçti ya, yine de çoğu kez onun etkisindeyimdir.

re; sanat dışı, ötesi hangi tasarılarınız var ?

— İki siyasal örgütten çağrılar aldım. Kararım kesindir; ölüncüye dek, hiçbir siyasal örgüte girmek yok! Zaten; gerçekçilik, toplumsuluk, devrimcilik, bağımsızlık gibi kavramlar; siyasacılığın dümensuyunda yürüyen şairlerce, sanatsal gerçek bir değer çizgisinin çok aykırılığına düşer.. Şair; şiiriyle, siyasal örgüt tutumlarının, yasalalarının üstündedir hep. Devrimci Şair'in yeri, siyasal örgütlerin -çaktırmadan- oluşturduğu miting alanları değil, tam tersine, boyutları sınırlanırılmayan bağımsız "yazın alanı"dır.

— Hadi bir de pek özel sorumuz olursun: Şunca yıllık askerliğinize ilişkin bir sanatsal - daha doğrusu şairliğinizle ilgili - bir anınız ?

— Balıkçı dostumuz Bakı, bir gün sinarit balığını avlayınca birden onunla göz göze geldiğini, ağlamaklı bakışları karşısında dayanamayıp sonunda onu tekrar suya bağışladığını öylesine duygulu bir biçimde anlatmıştı ki, ben de dayanamayıp "varol ama bu olay benim olsun" diye atılmışım, elimden kapacak varmışçasına.. Bu olayı "gelsem sinaritle göz göze" dizesiyle bir şiire soktum. Şiiri henüz yayınlanmadığı günlerden birinde Dost Dergisi sahibiyile eşine okuyordum. Bitirdiğimde kısa süren sessizliği Nezihe Şengil - Meriç yengemle sadece o basit küçük dizeciği yinelemekle bozuyor, beyefendiğini ekliyordu... İşte o olayın havası ve böyle bir sonuç alması coşturmuştu beni.. "Yoksa Bakı dostumuz olayı size de mi anlattı" deyivermişim.. Dostlar, "hayrola bu da nesi" dercesine bakışmışlardı ve ben de çaresiz katılmışım bakışlarma!..

— Sadık DENİZ, yazın alanına geçce atılmış, daha doğrusu bu gecikmeyi istemiyle uygulamış sanatçılardan. Bu tutumunun eleştirisini yapabilir misiniz? Ha, bir de şu var: Onun gündüz şiirsel gidişatında da eleştirebileceğiniz yönleri?

— Yirmi yıla yakındır, sanattaki gizlenişini biliyordum. Çünkü, öğrencilik döneminde bile yazdıkları bende saklıdır, 1953'de verdiği ve ilk kez katıldığı "kışla konferansı"nın konusu neydi biliyor musunuz? ASKERİ EDEBİYAT! Şiirlerini geçce yayımlayışı ise, salt kendine özgü bir tutumdu elbet.. Ancak ben başka bir noktaya değineceğim: Ortaya çıkmalı dört yıcık olmasına karşın, bu sürenin yarısı mahkemelerde geçti! Ama şunu da ekliyeyim, ben hoşnudum bu uğraşından.

— Sanatla ilgili olsun - olmasın, en ilginç anınız, beraberliğinizde ?

— Bir gün Kars'dan Ardahan'a gidiyorduk. Mevsim gereği, yayla çiçekler için deydi. Dayanamayıp, o yöredeki Zavut köyünde durduk. Ortaya bir sav attı: Çok çok 5 dakika içinde, en az 25 türden çiçek toplayabilecek! Kabullendik topluca.. Şöyle ilk balıkta 3 - 4 renkten öte çiçek miçek görünmüyordu ortalıkta. Şöyle bir dalıverdi tar-

laya saat tutarak. Ve tam dakikasında döndü "ah, zamanı kısa tutmuşuz" diye şaka-laşarak; zira, elindeki kır çiçekleri tomasında tam 30 tür vardı... Bu işi daha önce denemişe benziyordu ya; n'eylersiniz, bize de ödül olarak ortaya konmuş "şölen"i hazırlamak düştü.

— İki de delikanlılık var ya; onların da sanata tutkunluğunu ister miydiniz?

— Sanatın, insanı ve insanlığı yücelten bir güç olduğuna inanandanım. Eğer sanata tutkunlukları varsa, övünç duyuyorum ancak...

— Eşinizin şiirleri çoğun uzunca; tümünü değil de çok sevdiğiniz iki dizesini hemen söyleyiverseniz ?

1. "erkek tavus unuttur kuyruğunu ufukta"
2. "inciler boşaltalım çökük avurtlara"

— Hoş, askerlik dönemi bitti ya; eşiniz de bu kopuşma sonucu, şiire daha bir eğilir oldu. E, siz bu tutumunu mu alkışlıyorsunuz içten, yoksa, "general" olmadan cayışını kınıyor musunuz ?

— Gerçekler, olaylar tam zamanında ayırdığımı doğruluyor. Salt Sanata yönelmesini alkışlıyorum candan...

— Özel bir soru bu, yanıtlamasanız da olur: Eşinizin en belirgin kusurları, erdemleri ?

— Sanatsal bir işleme daldı mıydı, beni bile unutmuş gibidir! En çok bu huynaya güvenirim. Erdemlerinden söz edip etmemeyi, onu iyi tanyanlara bırakıyorum...

VATAN TOPRAĞI GİBİ SICAKTIR ZEYNO'NUN ELLERİ

Bir uzak ölemlerin susmuşluğu var yüreğinde Zeyno'nun
Köy sabahlarından kaçırılmış mutluluğa övgüler getiren
Kerpiç duvarlarda kesik başlı bir yaşamdır bildiğimiz düşlerden öte
Dağ dağ dumani yitlik tutkumuzun, ırmak ırmak yalnızlığa açık kapılar
Duysallığını kör ışıklara sattılar gözlerimizin, göksüz evrenler şimdiki
Bir uzak ölemlerin susmuşluğu var yüreğinde Zeyno'nun.

Vatan toprağı gibi sıcaktır Zeyno'nun elleri, güçlüdür Zeyno Ulusum kadar
Çocuk gömütlerinde yitirilmiş bir masaldır O, destan destan yaşar Doğu'da
Yasalarına karşı büyüyen bir çiğdir, çıkmaz sokaklarına güneşlerle doğacak
Alıp başını gidecek ortaçağ bulutları; bozkırlardan, bir başka mavilerle donanacak gökyüzü
Soluk soluk tüketecek karanlığın Zeyno, yarınları sizden önce varacak
Vatan toprağı gibi sıcaktır Zeyno'nun elleri, güçlüdür Zeyno Ulusum kadar.

aydın
karasüleymanoğlu

MACAR BALLADLARI

Macar Halk Balladları, aşağı yukarı XII. — XVI. yüzyıllar arasında doğmuştur. Tanınmış Macar Ballad yazarlarından Kölevey ve Kisfaludi yapıtlarını Alman Balladları etkisiyle yazdılar. Daha sonra, Arany ise, Iskoç Balladlarını örnek aldı.

Macar Halk Balladlarını, geçen yılın ortalarında Kriza Yanoş toplamağa başladı. İlk antolojisini de 1863'te yayınladı. Bunu, günümüze dek, binlerce Ballad'ın toplama işi izledi: Bu arada, özellikle, Bella Bartok ve Zoltan Kodaly gibi büyük müzisyenlerin emek ve çabaları övülmeğe değer.

Macar halkı, "Ballad" deyimini yerine, "Uzun Şarkı", "Öykü" sözcüğünü kullanır.

Bu tür şarkıların en önemli özelliği: öykülerde olduğu gibi, kısa sözler - karşılıklı konuşmalar (Soru - yanıt), dramatik bir anlatım ve epik türüne uygun oluşu. Olaylar, gerçek olmayıp, halkın hayal gücünden doğmuştur. Ağzdan ağıza yayılmış, ufak - tefek değişikliklerle tüm ülkeye dağılmıştır.

Balladlarda, halkın geçmiş çağlardaki yaşantısı yansır: Çeşitli baskılar, paranın rolü, yasak aşklar, temiz ahlak töreleri ve benzeri sosyal koşullar içindeki özel ve toplu yaşantılar...

Bir tehlikeyi haber veren al çevre, âşıkların mezarından çıkan sarmaş - dolaş çiçek dalı ve benzeri imajların, hiç kuşkusuz, gerçeklerle bir ilgisi yoktur.

Sonraki sayılarımızda, Macar Balladlarının en güzel örneklerinden vermeğe çalışacağız.

G. K. — H. M.

★

KADAR KATA

Macarca aslı, "Üdvarhelyszek'ten

Türkçesi : Gabriella Kalman — Hüsnü Mengeni

— Anam da anam, tatlı anam,
Canım Gyulaine anam,
Irgatın kızını al bana,
O güzel, adı: Kadar Kata.

— Oğlum, oğlum, şeker oğlum,
Gyula Marton —
Ağa kızı alam sana
Akça pakça!

— İstemem, güzel de olsa almam
Ağa kızını,
Irgatın kızı Kadar Kata,
Güzel Kata, gerek bana!

— Git, var git oğlum,
Gyula Marton,
Demem oğul gayrı sana,
Bugün de, yarın da!

— Ayvazım, ayvazım can ayvazım,
Durma, çek arabamı, koş atları!

Atlar koşulur, yola çıkar.

"Bu ak çevre al olunca,
Demiş verirken Kadar Kata,
Bil ki; vâdem yetti benim..."

Dağlar aşır, ovalara düşüp giderken Gyula Marton,
Bir de bakar ne görsün; ak çevre al oluvermiş.

Haydi Usta

Biz insanlarız sürdürürüz yaşantımızı
Ülkesinde resimlerin böyle alabildiğine

Evreni görüyorum avuçlarında sınırsız ve savaşsız
Işıklı tutkuların çizgili geçidinde

Sıva susmalarımı bir yere
Çoğalt içimde açılan pencereyi
Çiz duyarlığımı elin erdiğince
Yor düşlerimi yor yüzlendirdi.
Paletin o renk çocukları biçiminde

Dök karıştır yumuşar erit beni durma
Bula yüreğimden bir şeyleri tuvaline
Uzansın ellerimiz geleceğin ışıklı ellerine
Ve kalsın bakışların yıllarca renklerin ülkesinde

Kur usta kur haydi ortak ülkemizi
Resimleye resimleye resimleye

A. Halim UĞURLU

— Ayvazım, ayvazım can ayvazım;
Sahibinin olsun yollar, itler yesin atları —
Dönelim, al olmuş ak çevresi;
Vâdesi yetmiş, besbelli, Kadar Kata'nın!

Köy yolunda son durakta, rastlarlar bir çobana.

— Çoban, çoban iyi çoban, söyle var mı bir haberin?

— Sağlığın beyim, ama sana kötü haberim:
Vâdesi yetti Kadar Kata'nın!
Tatlı anan kızı alıp kaçtırttı,
Kaçtırttı da ıssız göle attırdı.

— Göster bana o uğursuz gölü iyi çobanım,
Senin olsun tüm altınım, arabam, atım!

Varırlar gölün kıyısına.

— Kadar Kata canım benim, ses ver bana; gölde misin?
Ses verir Kadar Kata ona derinden,
Dalıverir birden göle Gyula Marton.

Dalgıçlar gönderir tatlı anası.
Bulurlar onları, sarmaş dolaş öylece.
Gömerler Kata'yı, gömerler Marton'u
Sunak'ın önüne, sunak'ın ardına,
Birer dal sürer mezarlarından.
Birleşip çiçek verir sunak'ta.
Ama gidip onu koparır Ana.

"Ah! ah! der çiçek."

— Lânet sana, lânet sana,
Tatlı ana Gyulaine,
Yaşantımda çok çektiirdin,
Şimdi gene kıydın bana!..

Adların okunuşu :

Gyula = Cula

Gyulaine = Culaine

Sunak : Tapınak ve kiliselerde kutsal yüksek yer.

Franz Kafka'dan

Felice'e Mektuplar

★

(Çeviren : Adalet CIMCOZ)

17. 3. 14

Karşılıklarını geciktirme Felice, hele bu ara hiç geciktirme. Bak yine iki mektuba karşılık almadım, buluşalım seninle, açık açık konuşalım dediğim mektubularına. Güvenelim birbirimize Felice; ben hep güvenirim sana, ama senin bana güvenin azdır. Yazmayışının nedenleri vardır elbet, yoksa boşuna ne beni ne de - böyle demiştin hiç değilse - kendini üzer misin? Ama hiç biri geçerli olamaz nedenlerin, aldatıcı nedenlerdir, hortlaklardır; konuşki ben de

göreylim hortlakları. Berlin'de Hayvanat bahçesinde dolaşırken, yeterince bana bağlı olmadığımı söylemiştin, o gün için doğru olabilir, bugün de doğrudur daha, ama doğru olan başka şey yok Felice, hele şimdiki susman hiç doğru değil, olamaz. Nasıl biri olduğumu anla artık, sana olan sevgimden sonra nasıl biri olduğumu.

Franz

Gecenin dokuzu şimdi. Bugünkü telgrafıma karşılık vermiş olsaydın, şimdiye dek geçmiş olurdu elime telgrafın. Evde misin?

Yugoslavya Mektubu :

ORTA ve YÜKSEK OKULLAR

Bayram İbrahim ROGOVALI

Yugoslavya'da ortaokulların çoğu dört yıl sürmektedir. Sekiz yıllık ilkokulunu bütünleyen her öğrencinin ortaokula yazılma olanağı vardır. Hemen değinelim: Makedonya'da öğretmen okulları dört yıl sürerken Sırbıya'da altı yıl, Kosova'da ise beş yıldır. Bu, kadro sorununa bağlıdır. Kadrosu yeter bölgelerde öğretmen okulları 5 - 6, yeter olmayan kentlerde 4 yıl sürmektedir. Öte yandan, tarım ve sanat okulları üçer yıllıktır. Yugoslavya'da çoğunlukla lise, öğretmen, tarım, ormancılık, avcılık, teknik, müzik ve sanat okulları vardır.

Yüksek Okullar'a -Üniversiteler'e- gelince: Yüksek okullar -fakülteler- dört yıl sürmektedir. Ortaokulu bütünleyen öğrencilerin fakültelere yazılma hakları vardır. Yalnız sanat, ormancılık ve tarım ortaokullarını bütünleyenler, fakülteye yazılabilmek için kabul sınavlarına katılmak zorundadırlar. Genellikle ortaokullara ve yüksek okullara başvuran öğrenciler, sıkı bir elekten geçirilmezler. Tıttz bir ayıklama yapılmaz. Dolayısıyla öğrenci sayısı hep yüksektir.

Bir de, "Yüksek Pedagoji Okulları" adıyla yarı yüksek okullar vardır. Öğrenim süreleri iki yıldır. İçinde çeşitli gruplar vardır: Biyoloji, kimya, teknik resim, dil ve müzik gibi. Bu kadrolardaki tüm öğretmenler, ilkokulların tüm sınıflarına ders tutabilirler. Türkiye'de böyle okullara "enstitüler" deniliyor, sanımcı.

Yugoslavya'da Türkçe eğitim yapan ortaokullar "vardır" diyemiyeceğim. Ancak, kimi ortaokullarda Türkçe sınıflar açılmıştır. Bu okullarda kimi dersler Türkçe, ki-

mi dersler Sırpça tutulmaktadır. Yalnız liselerde, Türk sınıfları, derslerin büyük bir bölümünü Türkçe dinlemektedirler. Bununla, Prizren'deki "Yovanka Radiyoviç Kiça" ve Priştine'deki "Ivo Lola Ribar" liselerini kastediyorum. Bir de, bu yıl, Kosova'ya düşen "Gilan" kentindeki lisede de bir Türk sınıfı açıldı. Makedonya Cumhuriyeti'nde yalnız Kalkandelen ile Gostivar liselerinde Türkçe sınıflar vardır. Ohrid, Üsküp ve öteki liselerde hâlâ Türkçe sınıflar açılmadı. Bu yıl Üsküp'te Türkçe bir sınıfın açılması umut ediliyordu. "Birlik", bu gereksinliği birkaç kez sorumlulara duyurdu. Hatta "gonglara" koydu. Ama boşuna... Türk öğrencileri liseyi Makedon diliyle okuma zorunlulunda bırakıldı. Yetkilerle yıllarca boyu savsaklanan, bu, Anayasa'daki haklar eşitliği'ne karşı vurulan affedilmeyecek bir damgadır.

Üsküp'te, yalnız, "Nikola Karev" Öğretmen Okulu'nda Türkçe çalışan sınıflar vardır. Ama bu sınıflar da körelmektedir. Prizren'deki Öğretmen Okulu'nda, birkaç yıl önce Türkçe sınıflar da açıldı. Açıldı ama, derslerin çoğu Sırpça tutuluyordu. Bir atasözümüz var ya: "Zararın neresinden dönülse kârdır." Ne ki, birinci sınıfın yeniden açılmayışı bu yolu tıkadığından, bu okuldan ikinci bir öğretmen kuşağı çıkamayacak.

Yarı Yüksek Okullara -Yüksek Pedagoji Okulları- gelince: Priştina ile Üsküp'teki pedagoji okullarında yalnız "Türk Dili" grubu vardır.

Yugoslavya'da hiçbir Türkçe "fakülte" yoktur; şimdilik...

BAŞKALDIRI

Dursak

bir yol. ve görüntü
aşklarımızı büyütüyoruz her sevmek üstü
çoğaltıp tayınlar döküyoruz. onlar
böyle yapışkan
ve kuşkulu

nasılsa dineliyorum

ey giyotin seni bıçak kesmez
ey insan tanrı seni öldürür
/ bilinmezlik gibi ey
sessizlik /

sonra ben

baş kaldırıyorum..

Sinâ AKYOL

İşde mi? bilmiyorum; bir sözcüğe yakışır bulmuyorsun beni. Ananla babanı telâşlandırmamak için eve çekmedim telgraftı, başka çıkar yol görmüyorum artık ama. Her yerde arıyorum seni, ödevim bu, hem kendime, hem de sana karşı. Anlıyacaksın Felice, bir varsan bu anlayışa! Şu telgraftı çektim bugün: "Dresden'e gelemezsen, cumartesiye Berlin'e gelirim. İster misin? Karşılarsın mı istasyonda?" buydu işte çektiğim telgraf. Bir kez de buraya yazdım, yazacağım durmadan, bu ya da başka biçimde, hep yazacağım.

Franz

19. 3. 14

(Felice'in babasıyla anasına yazılan mektup)

Saygıdeğer Bay Bauer ve Saygıdeğer Bayan!

Son nazik mektubunuza daha karşılık vermeden, sizden bir ricada bulunmamı hoş görünmezdi dilerim. Yazmayışının nedenini açıklamaya hem vaktim hem de iznim yok.

Ne de olsa bir zamanlar beni kızınıza uygun bulmuyor değildiniz, buna dayanarak bugün sizden Felice hakkında bana bilgi vermenizi diliyorum: hasta mı yoksa Felice?

Ondan aldığım son satırlar cumartesi günüydü. İş yerine olsun, evinize olsun dört mektupla bir telgraf gönderdim bugüne dek, hiç bir yanıt alamadım. Yazışmalarımızda susmasını gerektirecek en ufak bir neden olmamalı, tersine: karşılık vermesi kaçınılmaz gereklilikler taşıyor. Ancak hastalık söz konusu olabilir, gece gündüz bunu kuruyorum, Felice hastadır besbelli diyorum, ya da daha korkunç birşey gelmiştir başına cumartesiden bu yana.

Bu kuşkularım yersiz değilse ve siz de ricamı yerine getirmek lutfunda bulunacaksınız, bir kaç satırla telleyin. Yarın, elim kolum bağlı sizden bir haber beklemeye başlayacağım; kaç gündür çahşamıyor, bekliyorum sadece.

Sonsuz Saygılarımla
Dr. F. K a f k a
(Prag, Altstaedter Ring 6)

Köye Gelen Traktör (*)

İbrahim Örs

Desen : Mine Özyılmaz

Mehmet Ağa, yaptığına, yapacağına bin kez pişman olmuştu ama, iş isten geçmişti çoktan. Düpedüz kör etmişti, az önce zavallı çocuğu... Elinden istemsiz fırlayan o kahrolası değnek, beş - on metre uzaklığa karşın, nasıl da gidip bulmuştu, bulabilmişti Sami'yi? Sami'nin gözünü? Şaşıyordu buna. Nişan bile alsaydı, bu denli rastlantı sağlayamazdı doğrusu.

Sami'nin "Cözüm!. Cözüm!.." diye bağırarak, debelenerek koşuşunu, koşu koşu gözden kayboluşunu gözlerinin önüne getiriyordu da fena oluyor, "Teşke elum grılısaydı da o sabı'ye yapmasaydım buni!.." diye dövünüyordu.

Niye yapmıştı bunu? Neden tutamamıştı kendini? Sonunda bir çocuktu Sami. On-onbir yıllık yaşantısı boyunca belki ilk kez traktör görüyordu köyde. İlk kez gördüğü traktöre çocuklara özgü bir ilgi duyvermişse, yamna sokulmuşsa, üzerine çıkivermişse, bir yerine dokunmuşsa ne olmuştu sanki? Kıyamet mi kopmuştu? Ye-

memişti ya!.. Kırmamıştı ya... Nevar ki, o an Mehmet Ağa olarak, kendinden beklenen olgunluğu gösterememiş, "Malum eldan cidily!" diye binivermişti küplere. Bununla da kalmamış, "Ula gariştirma oni!.. Ha cit oradan!.. Oğa bi şe yaparsan, buban varını, yoğuni satsa odayemez!" diyerekten saldırmıştı çocuğun üzerine. Çocuk, atik davranıp kaçmıştı. Ve de o, elindeki değneği fırlatıvermişti ardından. Havada bir kavis çizerek inmeğe başlayan değnek, "Herhalde "— Ahmet Ağa geliyor mu?" diye bir an durup başını çeviren Sami'nin, -sağ mı, sol mu kestiremiyordu- gözüne saplanıvermişti.

Şimdileyin, zavallı çocuğun gözünü sakatlamaktan çok, kopacak kızılca kıyameti düşünüyordu, hani. Düşünerek ürperiyordu. Kuşkusuz, sakatladığı çocuğun bir başkası değil, Sami, özellikle Sami olmasından geliyordu. Sami, onbeş yıldır aralarında kan davası süren Cıvızlar'ın en gözüpek, en atak, en korkusuz erkeği Deli Mahmut'un oğluydu, biricik oğluydu. Onbeş yılda bu kan davası yüzünden iki kişi kendilerinden, iki de onlardan canlarını vermiş, belki on

kişi de yaralanmıştı. Kısacası, onbeş yıl önceki fındık kabuğunu doldurmayan bir nedenden ötürü su gibi kan akmıştı iki aile arasında. Mahmut, hapisten çıkalı daha iki ay olmuştu. Tüm köy halkı ve de Muhtar, Mahmut'un boş durmayacağı, öldürme sırası kimde olursa olsun, bir fırsatını bulup silâhına sarılacağı, Mehmet Ağa'yı mı olur, Mehmet Ağa'nın bir yakını mı olur yaşatmayacağı kanısındaydı. Bereket versin, muhtar araya girmişti de, Kaymakam, Jandarma Komutanı, Müftü ve bir takım üstün kişiler önünde, bir barışa varmıştı Deli Mahmut'la... Her ikisi de, "Bir daha birbirlerini vurmayaacaklarına, aralarındaki düşmanlığı unutacaklarına, unutturacaklarına, kardeşçe geçineceklerine" dair ant içmişlerdi Kur'ana el basarak... Onbeş gün önceki bu barışmadan sonra, Tanrıya şükürler olsun, derin bir soluk alabilmek, kuşkusuz dışarı çıkabilmek, şehre gidip gelebilmek ve de yeni aldığı traktörüne binip keyif -biraz da caka- çatabilmek olanagını bulabilmişti.

Neden yapmıştı şimdi bunu? Neden hükmedememişti sinirlerine? Ne istemişti Sami'den? Kızması burnunun ucunda olduğu için adı "Deli" ye çıkmış Mahmut'un oğlundan? Neredeyse çıkagelir, hesabını sorardı çıkardığı gözün, kendisinden. Bu nasıl bir hesap sorma olurdu, Allah'tan çok kendisi bilirdi bunu...

Sami'nin kurcaladığı vites kolunu tuttu, sağa sola, ileri geri oynattı. Bir arıza görmedi. Tam bu sırada, elinde olmaksızın, Sami'nin, koşa koşa-ve de ağlaya ağlaya- gidip kaybolduğu tümseğe kayan gözleri, karanlıkta kalan kedilerin gözleri gibi büyüdü. Yuvalarını zorlar gibi oldu. Toprak yolun sonlarında, aşağılara inen tümseğin başında biri belirmişti. Acele acele yürüyen, yürümek de ne demek, koşan biri. Tanıdı onu. Mahmut'tu gelen! Sami'nin babası Mahmut'tu! Pire için yorgan yakan Mahmut! Deli Mahmut'tu!

Bak, yanılmamıştı işte. Bilirdi o Deli Mahmut'u. "Daha içi ay olmadı hapisten çıkali!.." demez, aslırdı tabancasına. Oysa onun, ne öldürmeğe, ne de ölmeğe niyeti vardı. Tek çare kaçmaktı. Traktörüne atlayıp kaçmaktı. Kaçanın anası ağlamazdı. Öyle yaptı. Traktöre atlamasıyla marşa ve gaza basması bir oldu. Nevar ki, marşın almayacağı tutmuştu. "Ula Sami, yedin bir fışkı!" diye homurdanırken tekrar bastı marşa, ardından da gaza. Ne gezer? Motör, sırtına inen fındık değneğine çiftleyle cevap veren inatçı bir eşekten farksızdı. Düpedüz alay eder gibi kuru gürtlütler çık-

(*) Yazarın yakında yayınlanacak "Sonlama" adlı hikâye kitabından.

YANILA - YANILA BİLİNÇLENMEK

Şahin CANDIR

Ben sizi peynir - ekmeğ yiyorsunuz sanıyordum,
Öyle kolay - öyle doğal - öyle inandırıcı.
Gözleriniz nasıl da yumuşak bakıyordu, duygulu.
Sözcükleri nasıl da ERDEM sözlüğünden seçiyordunuz.
Elleriniz usta bir maystro kadar dengeli,
Yanaklarınızda sevimli gülücükler çukur - çukur
Kendinizi anlatıyordunuz.
Masal anlatıyordunuz
Öyle kolay -öyle doğal- öyle inandırıcı!..

Bütün yoksul çocukları birlikte giydirenken,
Bütün yoksul çocukları birlikte doyururken
Yüreğiniz nasıl da kabarıyordu, görüyordum;
Dudaklarınız insancıl bir acıyla titriyordu, nasıl?..
Bütün yalanlara Sokrates gibi karşı,
Bütün sahteliklere apaçık düşmandınız.
Ve kıpkırmızıydınız öfkeden bütün kallesliklere...

Size saygılarımı sunmam gereksiz,
Saygıdeğer bir kişi değilsiniz.
Size çok çok teşekkür edilir anca,
Bana insanları tanıtıyorsunuz!..

Bir MEKTUP Ve Bir Parça da ŞİİR

Celâl Çumralı

Merhaba Eoğlu,

"Ölümler ve Güneş"imi ressam - şair Eoğlu'ya sunarken, şiirle resim arasında ötedenberi tartışılan bir konuyu tazelemek istiyorum. Resim gibi şiir, şiir gibi resim tekerlemeleri, Ahmet Haşim'den buyana çiğnene çiğnene çürüdü.. Benim değinmek istediğim bu irisözlerle bir ilintisi yoktur; resim'deki DURUKLUK ile şiir'deki DEVİNİM'in zaman kavramı açısından yapılan kıyaslamalarını anımsıyarak, "Ölümler Ve Güneş"i'n ele alınması zorunluluğunu belirtmektir.

Bilirsiniz; Lessing, LAOCOON topluluğunu incelerken, enle ne boyuna didikler bu konuyu : Resmin bir AN'ı yaşattığını; şiirinde AN'LARIN bütününe kapsayan bir yaşam olduğunu örneklerle belirtir. Resimdeki durukluk'la şiirdeki devinim'i ilk ayırımının estetik alandaki önemi daha çok ETKİ bakımındandır.

Bu etkileme gücünü yalnız yapıt'tan almaz; çağrışım gücümüzün coşkusuna da büyük pay düşer. Ne var ki, çağrışım gücümüzün gördüğü ış, resim'de daha sınırlıdır. Resimlerdeki o bir an'ın ÖNCESİ ile SONRASI önemlidir... Ve biz, o bir an'ı öncesiyle sonrasıyla bütünleyebiliriz yaşantımızda.

Ressam olarak almamamız, ama, bu an'lar "üçlünün" bünyeliyle etkisi ne kadar sürükleyici ve kalıcı olursa olsun, yine de, "dar bir çember" içersindedir. Resimde, bir yaşantıya DUR diyen; o'nu durduran ve yakaladığı AN içinde o'na yeniden yaşama gücü kazandıran bir çaba görülür. Şiir'de ise bu yaşantıların başlangıç ve kesitleri belirli, sınırlı değildir; çoğu kez zamanın ters işleyen bir akışı içinde "karışık"tır. Bu karışıklığın şiire organik diyebileceğimiz bir CANLILIK kazandırdığı kanısındayım.

"Ölümler ve Güneş"e bu açıdan bakılması gerekir bence. AN'ların ÇAĞ'larla, bir anın başka bir anla, bir çağın bir anla içiçe - yanyana uzayan bir yaşamları vardır. Bu yaşam, insanı niteliğindedir. Çığışım gücümüzün "atlayıcı - sıçrayıcı - değişik" coşkusuna kapılmadıkça, şiirinden umulan etkileme gücü kısır kalır, cılız kalır. Söylemek istediğimi, bilmem özettiye bildim mi ?

Sonsuz sevgilerim ve saygılarımla...

ÖLÜLER ve GÜNEŞ'den...

Camlarda gelincik öpüşleri
Rüzgâr kız - oğlan - kız
Dışlanmış elmalar
Akşamındayız
Dal uçlarında yeşil uçuşu kuşların

Gölgeler yatıyordu ağlamaklı
Vurmuş içimden yere
Sapsarı ölüsü aynaların
Olmaz diyordu günışığı
— OLMUŞTU!

Köşede...
...mîr mine ışığında son
...SON!
Mavi adımlarla uzaklaştı
Ateşler içinde açtı tomurcuklarını
Yağdı gelincik öpücüklerle
— OLMAZ DEDİ TELÖRGÜLER!

Bulanık fenerlerin sönmeyecek gözlerinde
Yakaracağız bağışlanmak için
Düşüşlerin en ifrence
Uzaktayız düşsel ağaçlardan
Şimdi bir güneş varsa
Gümüş pullarında acıkmış mıdır balıkların?
Utanyorum köpükten
Şimdi varsa acıların karanlığı
Martuların uçmadığı gözlerinde!

ıyor, fakat asla çalışmak bilmiyordu. Marş almadıkça Sami'ye küfretti için için. Hani, "Layıkta sağa!.." diye de geçirmede değil içinden.

O, traktörü çalıştırmaya çaba sarfede dursun, Deli Mahmut gelmişti bile yakınına, koşarak. Onbeş - yirmi metre kadar uzaklık vardı aralarında. Perişandı, soluk soluğaydı Mahmut. Göğsü bağı açıktı. Kızgındı, sinirliydi. Kan çanağına dönmüş gözlerinde bir parlaklık vardı. Belli ki kararlıydı.

"Mehmet Ağa!" diye seslendi.

Sonrasını duymadı Mehmet Ağa... Traktörü çalıştıramayacağını anlamış ve bu kez tabana kuvvet kaçmağa başlamıştı. Silahlı olmasına karşın kaçıyor. Mahmut ardından: "Niye kaçaysun? Hele dur, da!.." diye bağırırken o, kendini, bir an önce saklanmak için tek çare olarak düşündüğü kafulun (çit) ardına atmağa çalışıyordu. Sonunda başardı bunu. Moralının (böğürtlen) aralıklarından Mahmut'u görüyor, sesini duyabiliyordu. Kafulun hemen önüne gelmesine karşın, - bileğine güvendiği için olacak hâlâ tabancasını çıkarmağa gerek duymayan Mahmut, "Nereyesun Mehmet Ağa?.. Hanısun?.." derken öylesine canevinden vurulmuştu ki... Öylesine kararlıydı ki...

Mehmet Ağa, upuzun yattığı yerde, elini arka cebine uzattı. Tabancasını çekip aldı, emniyetini kaldırdı, bir güzel nişan aldı Mahmut'a... Kur'ana el basarak içtiği antı hatırlıyor. "Allahım affet beni!. Benden cunah citti!.." diye mırıldanıyordu.

★

Sami, yarım saat kadar önce "Cözüm!". Cözüm!.." diye bağırarak, debelenerek eve doğru koşarken, elini, birdenbire kararlı sağ yanına bastırıyor, elmacık kemiği üzerinde pıhtılaşan yapışıklığı ince bir sızı ile karışık olarak parmaklarında duyduca, içinin boşandığını sanıyordu. Ve de düşünüyordu, düşünüyordu:

Babası iki ay önce hapisten çıkmıştı. On yıl yattıktan sonra. O doğduğu zaman, babası hapisteydi. Babasını, üç - dört yaşlarında demir parmaklıkların ardında görmüş, tanımıştı. Dün gibi hatırlıyordu, annesi "İşte buban!.." dediği zaman, kendisini, demir parmaklıkların boşluklarından uzanan iki kalın kolun arasında bulmuştu. Vücudü, beline dolanan kalın kollarla demir parmaklıklar arasında ezilirken, o hiç acı duymuyor, yüzüne konan öpücüklerle kendinden geçiyordu. Hemen her hafta Trabzon Hapishanesinde baba - oğul bu sahneyi yaşamışlardı. Sonra da ayrılmışlardı, içleri giderekten ve de birbirlerinde bir şey-

ler bırakaraktan...

Ne kötü şeydi babasızlık!.. Ne kötü şeydi bir babanın hapiste olması!.. Ne yediklerini, ne içtiklerini bir kendileri bilirdi, bir de Tanrı. Yakınlarının yardımı olmasaydı, belki de ölebilirlerdi bugüne dek. Annesinin, saçını süpürge ederek, onca didinmeden, çırpınmadan sonra kazandığı, kazanabildiği, ne üstlerine yeterdi, ne de boğazlarına... Annesi ezilerek, büzülerek içini çeker, "Dua et oğlum!.." derdi "Dua et de buban çıksun hapistan!.." Babasının hapisten çıkması bir kurtuluş yolu olacaktı. Ekmeksizliğe, yemeksizliğe, tüm yoksunluğa son dedirten bir kurtuluş yolu. Deli Mahmut derlerdi babasına. İri kollarıyla, bastığı yeri titreten ayaklarıyla, aslan gibi yapısıyla çalışmasını, taştan ekmeğini çıkarmasını bilirdi o. Hele bugün gelseydi, o kurtuluş günü!

Sonunda gelmişti o gün.. İki aydır rahatlar evcek.. Rahattı.. Ne babasına, ne de babasının yokluğundan yoksun kaldığı şeylere hasretlik vardı. Hele o barışmadan sonra, öldürme, öldürülme korkusu da kalkmıştı ortadan. Ne güzeldi yaşam baba ile!..

Ah, bu da mı gelecekti başına?.. Bal gibi kör olmuştu işte sağ gözü. Görmüyordu. Karanlıkta sağ yanı. Ne yapacaktı şimdi? Meraktan çıldıracak babasına "Mehmet

EVREN BABASI

Mehmet A. TUNCAI

(Gözleri, yeşil bataklığın rengini çalmış adam, mutlu bir delilikle sokaklardaydı.)

Canı sıkılıyordu adamın.. yazacağı öyküye böylebir girişle başlamak istemişti. Fakat beğenmedi, soldan aşağı yırttığı karalamayı çöp sepetine atıverdi. Ertesi gün attıklarını cansıkıntısı ile yeniden okudu. Sonuncu karalamada önemli laflar etmişti. Daha iyisini yazmaya vakti yoktu. "Çaresiz" diye güldü adam. Bu satırların buruk lezzetini istediğiniz meyva niyetine dişliyebilirsiniz.

Bu uzunca öyküye başlarken köpekli bir adam çıkıyordu ortaya. Eğer kurbağa pisliğinden kokmuş, yeşilimtrak suları görmüşlüğünüz varsa Adamın gözlerini tarif kolay.. Oysa yazmakla anlatılacak cinsten değildi bu gözler. Her sabah kendinden daha çirkin köpeği ile kırlara çıkıyor. Büyük ve karanlık uçurumlara bakarak vaktini öldürüyordu. Öyküde: (Köpeklinin biriyle konuştuğu-nu gören varsa beri gelsin.) deniliyor-

du. Gerçekten adam,hayvanlarla ağaçlara selam veriyor, insanlardan kaçıyor-du. Derken adamın bir marifeti daha çıktı ortaya. Çocuk sevgisi.. Gözlerinde sütbeyaz bir mutlulukla binlerce körpe güneşleri seyretmenin kıvancı içindeydi. Güneş, çocuk, uçurtma, portakal arasında gizli bir yakınlık buluyordu. Entellektüel yüreği, Dünyanın çocuklarını sevgiyle kucaklamak istiyordu. Eğer bu adam köpeğine anlattığı (sır)ları, insanlara söyleseydi, ortaya koskoca bir kitap çıkar, milleti gülmekten ağlatabilirdi. Oysa adamın ağlamayı çoktan unuttuğu yüreğinde, uyku gözlü çocukların taze ve gümrak sevgisi yeretmişti.

Madagaskarın siyah tenlerinden, lepiska saçlı Çin bebeklerine kadar çocuklarla dolu bir Evreni kafasında taşıyordu adam. Renklerin ve Çınlıyan seslerin anaforunda sonsuz bir film çevriliyordu. Bir filimki küçükük insanların güvermeden solmuş yaşamları ile ilgiliydi. Laparna kokulu ormanlarda yitmiş çocuklar vardı içinde.

Öykünün sonu mor zambaklarla süslü, kızıl mermerler ve Çin çiçekleriyle dolu bir evrende devam ediyordu. Bizim Köpekliye gelince politik fırıldakların ötesinde sevgiyle başbaşıydı. Oysa yüce sahtekârlık kollarını açmış, ağına düşürececek enayi aramada, Fakat adam yaşıntılarının en temizinde kalmasını bilmişti. Derken masal (pardon) öykü en güzel yerinde kesiliverdi. Bir sabah köpekliyi yatağında ölü buldular. Öykünün bitmesi için iki satırlık bir mektup bırakmıştı:

(Ya işte böyle sevgilim.) diyordu. Bu çirkef yaşamda mutluluğun yüce sarhoşluğu içindeyim. Evrene açılmış kollarım, tıpkı çiçekdenmiş bahar dallarıdır. Kovulmuşlar, horlanmışlar, yenikler ve mosmor ezilen küçük insanlar bana gelecektir.

Neden mi sevgilim?

Evrendeki milyonca çocuğun babasıyım ben.

Ve.. senin (İnsanları seviyorum) diye biten mektubun hâlâ cebimde.

Ağa çözümü çor etti!.." mi diyecekti? Biliirdi o babasını... Ne denli deli, sınırlı bir kişi olduğunu biliirdi. "Barıştık, Kur'ana el bastuk!.." demez, ardında bırakacaklarını düşünmez, aldı mı silâhını eline, düşerdi Mehmet Ağa'nın peşine. Vururdu onu gözünün yaşına bakmadan. Öldürürdü onu. Sonra tekrar hapishaneyi boylardı. Kendisi de, annesiyle birlikte, iki ay öncesine dek süren yaşama dönerdi ister istemez. Hatırladıkça fena olduğu, sansar gören tavuk gibi ürperdiği yaşama...

"Uy çözüm!.." diye bağırdığını duyan babası ve de annesi, işte düşmüşlerdi yola. Geliyorlardı kendisine doğru, koşar adımlarla, soluk soluğa. Ne diyecekti onlara?. İlle de babasına?.. Bak işte varmışlardı yanına bile .Soruyorlardı ikisi bir ağızdan : "Ula niye ağlıyorsun, ha böyle?.. Ne oldi sağa?.." diye.

Kararını verdi hemen. Yalan söyleyecekti. Bir gözünü vitirmesine, acı çekmesine karşın yalan söyleyecekti. "Duştım!.." diyecekti. Ve de öyle dedi, sonra ekledi: "Gosayçen duştım! Bi finduk çalı mı ne vardı yerde, battı çözüme!.."

Sözünü bitirirken, desteksiz kalan bir finduk çuvalı gibi düştü annesinin, babasının kollarına. Yorgun ve bitik. Annesi, yüzünün sağ yanını kapatan ellerini çekince bastı feryadı :

"Uy uşuğum, nedur başuna celenler, da!.."

Sonra, sık sık soluyan, hiç konuşmayan, dışarı fırlamış gözleriyle bakan, baktıkça da renkten renge giren kocasına, çıkışır gibi seslendi:

"Herif!, Herif!, Ne duriysun? Ne bakaysun öyle?.. Yapsana bi şeyler!.. Sabinin cozi ciddi elden, da!.."

Deli Mahmut, Sami'nin yüzünü elleri arasına alarak bir kez daha baktı, baktı da: "Haggın var gız" dedi "Sabinin cözi çoğ

çoti!.. Çor olacak belçi de!.."

"Bi şe yap herif!, Durma öyle!.."

"De bağa da, yapayım, de!. Ben de bilyurum hastaneyeye coturmeg lazım oni!. Ama Turabizon irak, çoğ irak!.. Yedi saat yurumak var!. Oni de bağa, nasıl cotururum?.."

Kadın bir an düşündü. Buldu bir yol. Bulmasıyla bir ışık, bir umut ışığı pırladadı gözlerinde :

"Mehmet Ağa'ya cit!.." dedi "Anlat oğa vazayeti!.. Haçan çi, artuk dusmanlık gal-madi aranızda, cotursun sabıylı şehure taktoriyile!.. Sevaptur!.. Esircemesun bunı bizdan!. Hadi cit de oğa!.."

Kadının sözüne diyecek yoktu. Sami'yi sırta, ya da kucakta yedi saat taşımak nerede, Mehmet Ağa'nın traktörüne bindirdiğın gibi şehre atıvermek nerede?. Kazanılan zaman, kimbilir, belki de, çıkan gözün yerine konmasını sağlayabilecekti. Neden ol-masındı?..

Deli Mahmut "Gız!.." dedi "Sen akullu

gariymişsun, da!.." ve vurdu kendini yıkarı-lara doğru, hızla.

Mehmet Ağa, saklandığı mora dallarının arasından bir kez daha baktı Mahmut'a. Mahmut delirmiş gibi çevresine bakıyor. "Haniyasun Mehmet Ağa? Nereyesin Mehmet Ağa?" diye soluyordu. Bir an, yuvalarından fırlamış, kan çanağına dönmüş gözleriyle karşılaştı. Korktu. Avcı gören bir tavşan gibi titredi.

"Ula Mamut!.." diye mırıldandı: "Sen beni vurmaktan beni vurayım da çor nasıl olıy!.."

Ve çekti tetiği.

Silâh sesi, fındık ağaçlarından, mısır tar-lalarından seke seke yayıldı köyün derinlik-lerine doğru.

Yokuşun altındaki evin önünde, ana - o-ğul, kulaklarına ulaşan bir silâh sesine belki ilk kez omuz silktiler ve köye yeni gelen traktörün homurdanarak tümseğın başında görünmesini beklediler, boğuna...

ÜSTÜN İNSANA

Geçmediniz insanlığın o çocuksu rüyalarından,
Doğa gizlerini didik didik gittiniz,
Müjdelere getirdiniz eski masal dünyalarından;
Sesler, ışıklar içinde Ay'a gittiniz.

Geçmediniz insanlığın o çocuksu rüyalarından,
Kalp değiştirdiniz, olanaksıza gittiniz.
Ölümsüzlüğü getirdiniz eski masal dünyalarından.

Büyüdünüz yaklaşan bir yıldız gibi çevrenimizde,
Ama bu inilti ne evrenimizde?
Belki siz de işittiniz...

Suat Salih ASRAL

Karanlık Şiirler ve ŞAİRLER

Celâl ARABACIOĞLU

Nedendir bilinmez, çoğu zaman Avrupa'da yıllar önce modası gelip geçen ve unutulmuş nice akımlar, zaman zaman bizde yeni bir akımlar gibi hortlar adeta. Müzikten giyime kadar bu böyledir. Bir zaman önce gazetelerde okuruz, ardından (ithal ederiz).

Bazan bir bilmece gibi, bazan da bilmece niteliğinde bile olmayan şiirler yazmak ta böyle geldi bize. Şiir neden karanlığa sokulur, neden yozlaştırılır, bilinmez...

Ondokuzuncu asrın ikinci yarısında ve yirminci asrın başında Henri Bergson (1859 - 1941) ve Dr. Sigmund Freud (1856 - 1939) çağlarını etkileyen bir düşünce biçimi Avrupa'ya sundular. Kişinin ruhsal yapısının derinliklerini kurcaladılar. Ve kişiye böylece bilinçaltı'nı tanıdı. Ve bildiğini bilmeden bazı şeyleri bildiğini öğrendi.

İşte edebiyatta gerçeküstüçülük (surrealizm) akımı bu düşünce sistemlerinin ve o günlerin gereksinimlerinin etkisiyle doğdu. Tristan Tzara tarafından ortaya atıldı, ve Breton, Aragon başta olmak üzere bazı şairlerce benimsenerek geliştirildi.

Uzun sözün kısası 1920 ile 1930 yılları arasında saman alevi gibi parlayıp sönen bir akımdı bu.

Aradan zaman geçti, bizde bazı şairler bu sönmüş alevi dört elle sarılmaya, ve var güçleriyle yeni baştan alevlendirmek için üflemeğe başladılar. Oysa bu akımın doğduğu ülkelerde susmuş, André Breton'dan başka bir temsilcisi bile kalmamıştı. Yine doğması için o ülkelerde ve çağlarda varolan gereksinimlerden, evrimleşmelerden hiçbiri de bizde yoktu.

Usta bir şair Edip Cansever bu akıma uygun güzel şiirler edebiyatımıza armağan etti gerçi. Herşeye rağmen ustalar ustalıklarını gösterdiler.

Ne var ki yıllar geçti aradan. Son zamanlarda bir kısım şairlerimiz karanlıklara bürünerek, anlamsız dizilerle, boş yapıtlarla bir eski özentinin değersiz örneklerini vermeye başladılar.

Anlamsız sözler kullanarak şiir yazmak için çok usta olmak gerek. Orhan Veli, Fazıl Hüsni Dağlarca bazan bu tip dizilerle çok güzel örnekler verdiler. Öyle ki anlamın dışında, hece sesleriyle, bize duyurmak istediklerini duyurdular. Ama bu yapıtı kurmak için bir Kânak, bir Dağlarca olmak gerek.

Yoksa anlamsız şiir olsaydı, bu tür şiirden haz duyulsaydı, hiç çeviri yapmadan, yabancı dillerdeki şiirlerden de, o dili hiç bilmediğimiz halde haz duyardık.

Anlamsız şiir yazmak bir yana üstelik her şair kanımızca biraz düşünür de olmalı. Ve de düşünüsünü bildiğimiz belli düzenin dışında özümlemesini, bir komprime haline getirmesini bilmesi gerek. Akıl denetimini hiçe sayıp, türlü çağrışımlarla bilinç altına başıboş düzenini (otomatik yazı) ile kâğıda çizdirmek şiir olamaz. Ne olursa

Desen : Hasan Kavrak

KURGU

Birgün bitersem
Deniz gibi bir yerlerde
Çekilsin tekneleri de
İşyan hüznün.
Buğulansın
İndirilsin yanma konsun
Çize çize
Tüketemediğim yüzün.

RUŞEN HAKKI

olsun kişi aklını tüm yıkmaktan korkmalıdır.

Serbest ölçüde şiir, düzensiz ve tüm ölçüsüz şiir demek değildir. Her güzel şiirin bir düzeni vardır. Ne var ki bu düzeni hiçbir kalıp tanımadan, kullanılmamış, bilinmeyen ölçülerle, şairi her seferinde yeni baştan yaratır. Ustaların sırrı işte burada saklıdır.

Alacakaranlığa gizlenip, kendisini şair olarak tanıtmaya çalışanlara acımak gerek.

UZAY ÇAĞINDA BİR ŞİİR ERİNİN BİR ŞİİR EHLİNE, SANATÇI VE SANATSEVER DOSTLARINA YANITI, ÖVGÜSÜ VE ÖGÜTÜDÜR.

Suavi KOÇER

Şiir bizim başımızın tatlıbelası, derdidir. - Dostlar ise baş tacımızdır.

Amacımız sadece söz etmektir, ses ettik biz de dostlara, dostça karşılık veriyoruz, işte bu da okuyucu önüne biraz ışık tutarsa kıvanç duyarız.

Toplum önünde GÜNEY DERGİSİ'ni izleyenlerce ilgi çekici dostça bir tartışmanın tablosunu serersek ne mutlu...

Gerçek bir olayı, şakanın bir "rivayet" ve "hikâyet"i olarak çizdiğimiz bu yazıyı, uzaydaki mağaramızın içinde, gecenin yarısında gelen dostlar sefa getirdiler bize, biz de serdik serüvenimizi dostların gözü önüne...

I

Bu yazı bir şiir değil, "Güney'deki
Dostlara, yazar arkadaşlara:
Uzay Şairi'nin bir dost mektubudur

Bu yazı Uzay Çağı'nda bir şairin, bir şiir erinin bir şiir ehline yanıtıdır:
Dost "Güney'de çıkan Naci'nin makalesine karşı bir yazıdır

Şiir değildir bunlar, şiirimi arayanlar
"Uzay Yolcuları"na baksınlar "İstanbul"u okusunlar
Bunlar sadece düz yazıdır, görülmesin kusur
Her işi mükemmele ulaştırmak için
Gönül ister rahatlık ve huzur

Rahat yok her zaman
İnce elenip sık dokulmasın
Hele hele bir dokun "kâseyi fağfur"a
Bin ah çıkar açığa, meydana
Varıp hayalin, sanatın kanatları ile
Bir savaş eri gibi, şiir ehli ustası işçisi

Hepten uçalım uzaya
Tüm dostlarla, ozanla gidelim fezaya

2

Sayın Bay Naci Girginsoy
Güney'de "Uzay Yolcuları" şairine
Hoş şeyler demişsin dergide
Boş şeyler demiyorum yine de
Hoş geldiniz dostlarım hoş geldiniz
Evimize, inimize
Safalar getirdiniz bize
Safalar getirdiniz iklimimize

3

"Uzay çağında bir savaş eri" demişsin
Başlığı böyle atmışsın yazıya
Mührüm kazıya kazıya
Tükendi gayrı ismim cismim
İska geçmişsin desem sakın güvenme dostum
Ne ben ismim üstünde durur otururum
Sayfa bağlanırken unutulmuşum
Değil umurum

Varsın unutulsun adım şanımlı
Anım yansısın yaşamı
Dile getirsin aşkımlı
İstemem kendi ülkemde uçarım
Yetişir bana şeref ve şanımlı

Uzay çağında bir savaş eri demişsin
Başlığı atmışsın yazıya
Ya belki ne malûm kumandan olmadığım

Zergül Hala

GECEDEDEN ÇIKIŞ

Ağaç meyvasını verdi
Gümüşten kahkahalar aydınlattı ortalığı
Kuşlar, büyük kuşlar, daha büyük kuşlar
Kaçıştılar
Uzandı bir el dostça
Güzel olan ne çok
Duygular harcanyor bol bol
Umut konuşuyor olmalı
Siyahı sevmiyorum

Rauf AYBEY

G E L

Duvarlar parça parça
Duvarlar beyaz,
Akşamın son eşliğindeyim
Elimde tükenmemiş arzular
Kapımda ayak sesleri,
Sesler uzaklaşmakta, yaklaşmakta
Kulaklarımda yankılar.
Duvarlara yazdım hissizliğini
Unutulmuşluğumu anlattım,
Onlar duvar olmaktan utandılar
Duvarlar ağladılar...

İlkönce gözlerini çizdim beyazlığa
Gözlerime bakmayan gözlerini,
Alayla bükülen dudaklarını çizdim
Sonra ellerini,
Sert, erkek ellerini çizdim,
Anladılar seni
Sen beni anlamadın.

Ufukda güneşin son kızılığı battı
Duvarlar karardı,
Karardı son basamaktaki yalnızlığım
O büyük imgelerin
O kaf dağındaki umutlarım ufaldı.
Mevsimler gelip geçti
Parça parça aldılar sevincimi.
Köşebaşındaki gece feneri
Güz yağmurdan ıslandı ilkkez
Sonra kış gördü, soğuk gördü
Mehtâba açtı gözlerini bir yaz gecesini
Bir yaz gecesini ağladığımı gördü,
Titredim...

Bir baykuş öttü uğursuzca
Kimbilir kaçınıcı sigaranı söndürdün
Sokakların birinde.
Ve kimbilir köşedeki fener
Daha neler görecektir neler.

Çingene yaşamlarınca uzadı günler
Elimde yalnız siyahlar kaldı
Elimde yalnız kupkuru anılar
Bu gidış acı,
Bu gidış hepsinden beter.
Gel,
Kararmış duvarlar
Aydınlığa uzanmak için
Seni bekler...

Piyale Gönültaş DURU

gibi yatarlar öğleyecek..." diye torunları Hatice ile Hüseyin'den dert yanıyordu.

Ahıra girerken üçü de kapıya çevirdiler bakışlarını. Zergül Hala, sarı ineği sağmaya durdu. Öbür ineklerden birinin adı Nazlı, diğerininki Aliş'ti. Aliş acar bir hayvandı, rahat durmazdı sağılırken. Onun için Zergül Hala onu en son sağardı. İkinci ineği sağmaya durunca Hatice girdi içeri. "Kolay gelsin Nine" dedi. Zergül Hala: "Kolay gelmiş, nerde kaldın domuzun ence, öğlen oldu..." diye söylendi. Hatice suskundu. Birlikte Aliş'i de sağdılar.

Zergül Hala güğümü dışarı çıkarırken Hatice'ye seslendi: "Hatçe kız, git kaldır İsin'i de inekleri sığıra bırakırsın tez ol hadi." "Hüseyin kalktı" dedi Hatice "nah gelir işte." Zergül Hala Hüseyin'e baktı. "Çabuk piç kurusu, inekler sığıra yetişmezse eve gelmeyesin" dedi. Hüseyin: "Gelmem işte" dedi "senin evine de gelmem gayri..." Bu her sabah böyleydi, gürültü patırtıyla geçirdi. Hüseyin inekleri önüne katıp yola düştü. Arpağın önünden geçerken sığırı gördü. Daha gitmemişti demek. İnekleri sığırın içine değin kovaladı. "Geride kahırlar-sa kaçarlarsın" diye düşündü içinden. Sonra, sopayla yerdeki karpuz kabuklarına, taşlara vura vura geri döndü. Yolda gelirken önüne yan durmuş bir kavun kabuğu çıktı. "Aman ne volelik" dedi içinden. Şöyle soldan gelip bir vole çektir kavun kabuğuna. Kabuk üç beş adım öteye gitti kaldı. Aldırış etmedi. O'nun volesi iyiydi. Tekrar bir küçük taş parçasında denedi volisini...

"Ulan be" dedi. "Bugün Karşı Mahalleyle bir maç yapalım da görsünler oyun nasıl oynanmış. Geçen maçtaki penaltıyı bana çektireceklerdi bak nasıl sağ köşeden zınk diye koyacaktım içeri." Böyle derken vaziyet ahyor, penaltı çekiyormuş gibi heyecanlanıyordu. "O Ali de odun gibi be" dedi. "Ta kale önünden topu getirdim, ne kıyak bir pas verdimdi ona, kaçırıldı onu be, yüzde yüz goldü o..."

Yürürken dünkü maçı bir sinema şeridi gibi geçirdi gözünün önünden. Dört dört berabere kalmışlardı o maça, ama bir kez daha maç yaparlarsa o zaman yeneceklerdi. Ali'yi bek oynatacak, Hasan'ı ileri alacaktı. Bak ozaman aldığı topu Hasan'a şöyle bir uzatacak, Hasan da zınk diye kaleye koyacaktı. Böyle lokum gibi pasları kaçırmazdı Hasan. O'na Beleş Hasan derlerdi arkadaşları. Kendini yormazdı, ama pas geldimiydi de kaçırmazdı, tıkardı içeri. Kafasında takımı kurmuştu. Bir de şansları yaver giderse yenerlerdi Karşı Mahalle'yi... Birden böyle düşünceli yürürken durdu. Gidip Hasan'la konuşmıyordu. Sola dönerek Hasan'ların eve geldi. Büyük kapıyı aralayıp "Hasan" diye seslendi. Hasan'ın anası bahçede idi. "Hasan çarşıya gitti, şimdi gelecek" dedi "gel otur içerde." Hüseyin avlu duvarının dibine oturdu. Düşünce-lydi.

"Annenler nasıl?" dedi Hasan'ın anası. "İyi" dedi Hüseyin. "Orakları bitirdiniz mi?" "Bitmedi daha, Karatepe'deki tarla durup durur. Yarın ona yatıya gideceğiz." "Seni de götürcekler mi?" dedi kadın. Hü-

seyin: "Götürecekler" dedi. İsteksizdi. "İnekleri de alacaklar oraya. Onlara bakmak için götürcekler beni." Bir süre sustular. Hasan geldi, tuz paketini içeri bıraktı, döndü Hüseyin'in yanına oturdu. "Hasan be" diye bağırdı Hüseyin. "Bugün çocukları toplayalım, Karşı Mahalle'yle bir maç yapalım ha, hem Ali'yi beke ahırız. İlerde sen oynarsın. Bir yenelim şunları da kapansın ağızları, Hasan'la anlaşılabilir. Öğleden sonra takımı yapıp karşı mahalleyle gideceklerdi. Hüseyin kalktı, yolda gördüğü ufak taşlara, kabuklara voleler çekerek eve geldi. Zergül Hala avluda mısır soyuyordu. Hüseyin'i görünce: "Nerde kaldın be domuz" dedi. "Ekmek yedin mi? acından ölecek nerdeyse, safi kemik kaldın." Zergül Hala hem Hüseyin'e çıkışıyor hem de seviyordu O'nu. Hüseyin gitti, içerde yemeğini yedi sonra geldi oturdu nenesinin yanına. Zergül Hala onun boynuna sarılıp: "Kara oğlanım benim" dedi. Hüseyin: "Nene" dedi "biz top oynuycaz öğleden sonra." "Gene mi top" dedi Zergül Hala. "Bu top öldürür sizi öldürürse, be ne geçer elinize oynarsınız da." Hüseyin bir şey demedi, bir mısır alıp soy-maya durdu. Zergül Hala yumuşamıştı. "Harmana ekmek götür de ne edersen et" dedi. "top mu oynayan, maç mı edecen, ne edeceksen et sonra." Hüseyin nenesine baktı bir kez. Mısır soymakla meşguldü. Sonra kalktı, kamburunu çıkararak içeri gitti Zergül Hala. Ekmeklere baktı, mayaya gelmişlerdi, alıp çıkardı dışarı. "Hatçe kız, kalk götür ekmekleri fırına" dedi. Hatice kalkıp gitti.

Hüseyin elindeki mısırı soyarken maçı düşünüyordu. Dizi dizi mısır tanelerinin üzerinde kendini gördü. Hasan'a uzattığı pası Hasan kaleye havale etmişti. Bir sıfır galiptiler. Gitti Hasan'ı yanağından öptü. Hasan da onu öptü... Tekrar basturdular. Tekrar, tekrar... Tekrar gitmişti. Hüseyin kendine gelince soyduğu mısırı yığından yana atarken: "Ulan be" dedi "şöyle bir beş tane koyalım da görsün Karşı Mahalleliler." Önünde top varmış gibi sıkı bir şut asıldı, sonra doğru Hasan'lara koştu...

Zevkinize, rahatınıza, konfora, konukseverliğe, eşsiz manzaraya, ıtinalı ve temiz servise...

düşkünseniz eğer,

Otel ANBA'yı

mutlaka tercih edeceksiniz!

Cumhuriyet Cad. - İzmir
Rezervasyon : 39840

Biz karanlıkların en yakın dostu
Teni güneşe hasret insanlar
Bizim memlekette kış geceleri
Rüzgâr öylesine korkunç kol gezer.

Kar'ı bilir, soğuğu tanırız
Biz geceden, biz acıdan hoşlanırsız.

Mutluluk uzak kentlerin bir bilinmedik yerinde
Ya sevişen bir çiftin yatak odasında
Ya ensesi kalın bir zenginın kasasında
Mutluluk bizim yuvalardan öte.

Dövünmek biliriz, gözyaşı biliriz
Gülüşümüz bile başkadır, bir acı güleriz.

Biz insanı
Biz güzeli yürekten severiz
Oturduğumuz buz tutmuş saçaklı evlerde
Sobalarımız, borular kızarmaya dek yanmaz
Ama dumanlarımız ak, dumanlarımız sevda kokar

Düşkünü biz sever, çaresize biz merhem oluruz
Biz ki, en güzel mutluluğu acıda arar, acıda buluruz..

İKİ BACAĞIYLA DÖRT BACAĞI (Köpekle Orospu)

Karin BEKEM

Yapayalnızdık sokakta tıkırdıyan topuk sesleri. Yapayalnız ve hüzünlüydük sokak. Alaca karanlık yavaş yavaş zifir karanlığa dönüşüyordu. Asıksuratlı eski apartmanlarda, sıvası dökülmüş evlerde günün ilk elektrik lambaları yanmaya başlamıştı. İlk perdeler çekildi, kapılar sürmelendi (eski bir sarıoda olduğu gibi).

Sıskalıktan kemikleri fırlamış bir köpek tıktıklayan ayak seslerine sinirlendi (çünkü onun da sinir sistemi vardı) ve karanlığa doğru hırlayıp dişlerini gösterdi. Tıktıklar durur gibi oldu. Sonra tekrar tüm evrende yapayalnızmış gibi yürüdü. Rüzgâr onu köşeden köşeye kovaladı. Tıktıkların üstündeki ince perdesi sık sık havalandırıyor, ince bir el onu zaptetmeye çalışıyordu (hem üşümek için hem de tesadüfen bir camdan bakan olursa namussuz baldır bacak gösteriyor demesin).

İçinden amonyağa benzer kokuların taşıdığı bir apartman kapısının önünde durdu tıktıklar. Kapı açıldı. İçerde bir merdivenin varlığı hayal meyal görünüyordu. Kapının eşliğinden bir adım atmak için uzanan ayak geriye döndü gene (karanlığı gözü tutmamıştı).

Deminki sokak köpeği yakında bir yere büzülmüştü. Tıktıkların gene başlamasına bozuldu. Şu dünyada gürültüsüz hiç bir an geçmeyecek miydi? Sonra merak etti tıktıkların sahibini (ne de olsa o da yalnızdı). Uyuşan bacaklarını canlandırmak için girdi, sarsak adımlarla hedefine yürüdü.

Cinsiyetini tayin edemediği birisine aitti tıktıklar. (nasıl tayin etsindi, ne de olsa bir hayvandı). Korkmuş gibi duruyordu o birisi. Rengini tayin edemediği fakat koyu olmayan bir şey vardı üstünde. Bu köpeklerle benzemiyen iki ayaklı mahlukların üstünde hiç tü- olmazdı nedense, veya üstlerindeki sık sık değiştiirdikleri şeyler bir çeşit tüydü. Ama başlarında vardı ve bunun da başındakiler pek uzun ve koyu renkti. Yaklaşıp kokladı bu varlığı köpek. Bir yandan da dost olduğunu göstermek için kuyruğunu sallıyordu. Sonra inanamyacağı bir şey oldu. Kokladığı kadın eğildi, başındaki uzun tüyler yüzüne düşerken onu okşadı. Kö-

pek kendini bildi bileli bu iki bacaklılardan böyle bir şey görmemişti. Kalbi sevinçle çarptı (onun da kalbi vardı), kuyruğunu salladı ve kendi dilinde 'Senin kölenim, heni bırakma' dedi..

Tıktıkların sahibi için çekerek uzaklaştı. Karanlık sokaklardan ışıklı bir caddeye çıktı. Renkli mağaza vitrinlerine baka baka yürüdü. Çocuk eşyaları, bebek elbisele-

Desen : Metin Eoğlu

AYDINLIĞA ULAŞAN

*Usunda koşturan çağrışınlar
Miyop gözlerle baktırır aydınlığa*

*Toplayıp dört bir yanın suyunu
Irmaklarca denize dek aktırır aydınlığa*

*Nasırlı eller ki çatlamış damar damar
Umut tohumlarını ektirir aydınlığa*

*Sarsarken erişilmez dorukları uygarlık
İlkçağ ateşlerini yaktırır aydınlığa*

*Hiç bitmeyecek sandığımız geceler
Çıtlık çıtlığa şafak söktürür aydınlığa*

Avram VENTURA

ri satan bir vitrin gözlerini yaşarttı. Kısık bir öksürük boğazını tıkadı. Kalabalıkta birisi olmayan kalçasına bir cimdik attı (o kadar zayıftı ki..). Bir başka mağazanın vitrininde saçlarını düzeltti. (Uzun siyah saçları yağlı olmasına rağmen güzeldi) Sonra hoşuna gitmeyen bir vazifeyi yaparmışcasına başını dikleştirdi. Hevesleri burunlarında parlayan bazı erkeklere göz süzdü. Onların gözleri hemen istekle cevap verdi. (Zayıf ama güzel bir kadındı çünkü) Sonra en temiz giyimlinin koluna girdi. Bir köşede alçak sesle pazarlık yaptılar. (Onsuz olmazdı bu iş).

Herhangi bir otelin herhangi bir odasında sonsuzluk kadar uzun bir saat geçti. İki beden ademle havvadan beri süregelen, aslında kutsal ve güzel bir Tanrı buyruğunu küfür seviyesine indirdiler. Kızarmayı, utanmayı unutmış bir para el değiştirdi. Parayı alanın yüzünün kızardığı görülmedi, oda karanlıktı. (Aydınlık olsaydı da kimse inanmazdı).

Köpek aynı yere hiç kıpırdamadan yatmıştı. Sanki o tıktıkların gene döneceğini biliyordu. Yanılmadığını görünce kuyruğunu sallıyarak kalktı, iki bacaklıya doğru yürüdü. İki bacaklının kolları hassas burnuna tatlı şeyler fısıldayan paketlerle doluydu. Anlaşmaları sessiz oldu. Pis kokulu apartmana girdiler beraberce. Koku köpeği rahatsız etmedi. (Çok daha kötü yerlerde yaşamıştı zaten).

Sonra ? Sonra mı? Haa.. Beraber yaşadılar. Arkadaşım (kadının köpeğe taktığı isim) iki bacaklıyı her gün sokağın sonuna kadar götürdü ve dönüşünü bekledi. Mahallenin tarihine 'Köpekle Orospu' diye geçtiler. Geçer a.. Kimse karışamaz bazı şeylere. Sonu her gerçekçi öykü gibi acıdır ama. Kadının dört kişinin omuzunda olan yolculuğunda onu takip eden yalnız köpek vardı. Zavallı arkadaşım uzunca bir süre iki bacaklının girdiği toprağın altından niye çıkmadığını düşünüp üzülenek yattığı yerin başında bekledi. Olur a, belki bir gün çıkar diyordu. İki bacaklı nedense hiç çıkmadı oradan.

Bir gün geldi dört ayaklı beklemekten yoruldu ve uzanıp ölüverdi. O da iki bacaklı gibi sessizce ölüvermişti. Yaşamaya ondan şikâyet edecek kadar bile değer vermiyordu ki.

Çöpçünün biri ölüpte başına iş çıkaran münasebetsiz hayvana sinirlendi. Bir yerlere attı onu.

Ve bir şiirden bir mısra :

Gerçek neden böyle acı ?

İzlediğimiz Sergiler

DENİZ AYRAL

Çok genç, çok değişik türden bir "ressam" AYRAL... 1952'de doğmuş. Liseye giderken "Poliposis İntestinalis" hastalığı çökmüş sağlığına; kanserimsi bişey. Barsaklarının epeycesini almışlar; 1,5 yıl yatalaklaşmış, ne ki yitirmemiş yaşama gücünü, birşeyler yapabilmek tutkusunu.

Bu gencecik, ama acılı bir yaşam serüveni olan sanatçının adını epey önce, hanı şu "Anjelik" denen Michele Mercier'in "portre"sini yapıp sunduğu kez, gazetelerden duymuştuk. Oysa, delikanlı AYRAL, salt o gözde hatun'un dediği, daha nice nice gözdelerin "suret"lerini ustaca yapıdırıvermiş sayırlığından kurtulunca; Zeki Müren, Hülya Koçyiğit, vb. Sergisinde böyle-sine çalışmalarını ağır basıyor ya, o işgüzarlıklarını pek anmıyalım; resim sanatının onuruna, ilkelerine değil de, sevdiklerine bir "merhaba"sı diye yorumlayıp geçelim. Ama şu da var: Gerçekten yetenekli bir sanatçının soyut hamurunu yansıtan, saptıyan "eşik yapıt"lar da ser-pilmis oncağızların arasında, ve de pisipisine- gümeye gidiyorlar... Öyle sanıyoruz ki, şu "ille de benzeteyim" kaygısından arındığı ölçüde, çok soylu, verimli bir gerçek ressam olabilir AYRAL; hele o "deniz kenarı"nı, o alabildiğine yalın "çiçekleri"ni gördükten sonra, somut bir kaniya dönüşüyor izlenimlerimiz.

LEYLÂ GAMSIZ

Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun övülesi bir öğretmenlik, ustalık tutumu vardır: Kendine çırak yetiştirmez; bir başka deyimle kendi yapıtlarındaki özelliklere öykünen öğrencilerini ille de caydırır o sevdadan.. Gerçekten yeteneklileri, bu ögütsel tutumu tez sezip, kendi kişiliklerini seçerler. Örnek mi? Orhan Peker, Fikret Otyam, Turan Erol, Mustafa Esirkuş, Saynur Güzelson, Nedim Günsür, Devrim Erbil, vb. Ne ki, öykünmenin berisinde, etkisel yö-rünge-den sıyrılmayanlar da vardır. Leylâ Gamsız, özellikle Eren Eyüboğlu'ya yakın bir dönem sürdürdü uzunca süre; Bir "yabancı" gözüyle izlercesine, yer-sel konularımıza eğliliklik, kilim aktarmaları, salt renk cücunasında bir köy, kasaba, çarşı, insan övgüsü, güzellemesi...

GALERİ I'de açtığı son sergisi ise, Bn. Gamsız'ın bu özendenden epey uzaklaştığını, usta-çırak geleneğinden koptuğunu, daha bir görgülü, düşünür ressam niteliğine bürünüp, araştırıcı,

ci, kurcalayıcı, resmin kaypak kuramlarını zorlayıcı kendini yenileme deneyine giriştiğini saptıyor. Uzun süredir görememiştik GAMSIZ'ın çalışmalarını; giderek, eşi Hulüsi Sarp-türk gibisine, resmi boşladığı kanısına bile kapıldığımız oluyordu. İşte, sözkonusuz sergi yanıldığımızın tanığı: Sanatçı, yıllardır boş durmamış, hiç sıçramasız, ama yüzde yüz bir olumlu aşamaya varmış; ayrıca kendini sürekli aşabilecek bir yeni Leylâ Gamsız'ı muştuluyor.

Oldukça büyük boyutlardaki yapıtlarında bu kez, kendine özgü o renk - biçim - istif kurgusunu sürdürüyorsa da, soyutlamalara yatkın deneylerinde olabildiğince başarılı. Hele, güç renkleri yanyanalamaaktaki ustalığı övgüye değer. Değinssek değinssek, çizgisindeki şu "ezber"cilige değinebiliriz: Öze yaslanmayan biçimsel yapılar, eğer RENK tutanağı bayraktarlık ediyorsa, salt süsleyici bir öge olmaya kaçırerir resim dediğimiz "şey", ve etkinliğini tavsatır, yitirir gitgide...

ZEHRA KAPTAN

İlk kez görüyoruz Bn. Kaptan'ın yapıtlarını. Taksim Galerisi'ndeki bu sergisinde ilkten dikkati çeken özelliği şu: Belirgin bir çalışma çizgisi yok sanatçının. Yerilecek bir şey değil bu; daha işin "bismillâh"ında; Akademi'yi geçenlerde bitirmiş. Yalnız, - zaten az sayıdaki tablolarında hiçbir dış-ıç etkiye abanmayı elbette övülmeye değer. Güngünden, gerçek kişiliğini bulacağı belli... İri lekelerle düzenlediği resimlerinde, "figüratif"ın tadılmadık dengelerini yansıtmak istiyor. Diyelim, bu çabadaki Orhan Peker, 1950'lerden bu yana, gelise gelise, günümüzdeki ustalığına, PEKERCE'liğine hiç tökezlenmeden erişebilmiştir. Eh, Zehra Kaptan'ın da aynı başarılı gidişatından cayamiya-çağını umalım şimdilik...

CIHAT ARAL

Bu çok genç sanat gönüllüsünde, Z. Kaptan'la birlikte sergiliyor son 2 - 3 yıl içinde yaptığı resimlerini; o da Devlet G.S.A. nin son "mezun"larından, Neşet Günal'ın öğrencilerindenmiş. Ama, öylesine başkaca bir "teknik", "konu" ayrımı var ki öğretmenle... O da "figüratif"de karar kılmış gibi. - Yeni kuşak, şaşılacak şey, hiç mi hiç yanaşmıyor "non-figüratif" moda'sına! -

C. Aral'ın "malzeme"ye çokça yüklenen bir çalışma tutumu var; bu özelliği soyut'çular

Sergimizde : Eloğlu, Kavruk, Özbilen

GÜNEY'in Segisinde : UMDUKLARIM — BULDUKLARIM

GÜNEY Dergisi'nin sahibi ve yöneticisi Atif Özbilen'in titizlikle hazırlanmış olduğu, (45 sanatçıyı içine alan) resim, desen'le şiir, fotoğraf ve tahta oymalar sergisini zevkle izledim diyebilirim. Bu, İSRAR'la üzerinde durduğum ZEVK'in nedeni, yapıtlarını hayranlıkla seyrettiğim, tabloları ile Hasan Kavruk, Metin Eloğlu, Mustafa Asher, Şadan Bezeyiş, İbrahim Balaban, Sevestet Alispahi; desenli şiirlerle yine M. Eloğlu, Ümit Yaşar, Ayhan İter; fotoğrafları ile Ara Güler ve tahta oymaları ile Atif Özbilen'in yapıtlarını yakından izleyebilmemden ileri geliyor. Güney'de imzalarına sık sık rastladığımız 35 şairin, ünlü ressamlarımızca desenlenmiş şiirleri, alışılmışığın dışında bir düzen içindeydi.

Tüm olarak sergi, gezenlerin ilgiyle izliyebileceği türde düzenlenmesine karşı, bazı gereksiz yapıtların da bulunduğunu belirtmeyi, ilerideki sergileri için faydalı buluyorum.

İkinci kez sergilerin seyrettiğimiz GÜNEY DERGISI'nin, sonraki çabalarında daha başarılı olmalarını, sanatseverler adına dilerim.

Mine ÖZYILMAZ

A. Kurtoglu "İrtica"

AYHAN KURTOĞLU, ağaç köklerinden ve dallarından oluşturduğu dekoratif heykellerini Beyoğlu Şehir Galerisi'nde sergiledi. Darüşşafaka Lisesi'ndeki Md. Muaviniği ve öğretmenliği dışındaki boş zamanlarını gereğince değerlendirebilen Kurtoglu'nu, bu örnek çabalarından ötürü gönülden kutlarız.

ALİ DEMİR ise, aynı galerinin girişinde, 22'nci sergisile ve değişimiyen başarıyla yine karşı-mızdaydı. Öyle ki, açılış gününde, hemen bütün tabloları satılmıştı..

alabildiğine sömürmüşlerdi ya, demek ki somut'a da çanak turtmuş! Öncelikle şunu diyelim: Çok sayıda tablo sığıştırılmış o daracıklığa Aral. Sakıncaları da: Tüm kişiliğine kavuşamamış bir ressamın, yanyanalastığı yapıtları açık - seçik bir izlenim yapamıyor sergi gezicilerinde; sanki birkaç ressamın ortaklaşa düzenledikleri bir gösteri gibi... Oysa, boz renk istifleri ağır basan resimlerini

seçip de daha seyrek bir sergilemeyi yeğleyeydi Aral, çok daha etkin bir başarı sağlardı gibimize geliyor... Yine de Türk'çe özenini kutlarız.

HASAN KAVRUK

En verimli, buna karşın kendine özgü sanat çizgisinin hiç altına düşmeyen ressamlarımızdan Hasan KAVRUK, bu yılki ilk sergisini GALERİ I'de açtı. Bu son yapıtlarında, kişili-

1961 yazısında tek satırla olsun benden bahsetmiyor, adımı anmıyor. Bir şairin şairlerini sevmek ayrı şey, onu anmak ayrı şey. Birincisi zevk, ikincisi bir nezaket, anlayış ve saygı meselesi. Beni Fuat'la tartışmaya iten de **Düşünceye Saygı** yazısının şiire saygısızlığı olmuştur. Neyse geçelim bunları, konumuz **Memet Fuat** değil. O, layık olduğu cevabı o zaman aldı benden. Bu tartışmalarımızın, Yaşar Nâbi Nayır'ı nasıl tedirgin ettiğini o günlerde üzülerek görmüştüm. Konuşmalarımız sırasında; o her zamanki içine dönük, zevahiri kurtarmak isteyen - hadi pısrık demiyeyim - çekingen hâliyle olayı yatıştırmak istiyor, adeta "oldu bir kere, ne yapayım?" demeğe getiriyordu. Bu konuşmalarımızın birinde, bu tür yazıların en iyisini ve en tarafsızını Sayın Behçet Necatigil'in yazdığını, onun için gelecek yıllarda yine ona yazdırmak istediğini söylemişti. Sonraki yıllarda gerçekten Sayın Necatigil de yazdı, Sayın **Mutluyay** ve daha başkaları da... Beni andılar, ya da anmadılar. Üzerinde durmadım. Türkiye'de eleştiriden ve eleştiriciden bahsetmenin yersizliğini anlamıştım artık. Tuhafıma giden; Yaşar Nâbi gibi bunca yıl dergi çıkarmış, üstelik şair bir kişinin dergisine yıllarca yazmış bir şair arkadaşına karşı, hem de kendi çıkardığı bir yıllıkta, yapılan haksızlık, vefasızlık karşısında susması oldu. Ne yalan söyleyeyim bu olay hevesimi, şevkimi kırmıştı. Gitgide daha az şiir vermeğe başladım Varlığa. 1964 den sonra da yılda bir kaç şiir ancak verebiliyordum. Belki içinde bulunduğum kişisel sarsıntılar ve sıkıntılar sonucu bazı yıllar tek şiir veremediğim olmuştur. Fakat bu arada bazı kitaplarını ve ancak 3 sayı çıkabilen **Yergi - Dergi**'yi de onun Basım-evinde bastırdım. İş münasebetlerimizde de hiç bir pürüz olmadı. Bazı günler kendisine uğruyor, bütün kargunluğuma rağmen hatırımsorup gönlünü alıyordum. Dedim ya; saygımı yitirmemişim henüz. Bu arada 1967 yılı başlarında yapılan 25. sanat yılı jübilem için özel davetiye gönderdim kendisine. Ne teşekkür, ne tebrik etti. Tabii gelmedi de... Belki unutmuştur dedim, yüzlemedim. Böylece geldik 1969 yılına.

Sanırım yaz başlarıydı; Mersin'de bir katabevî açan kardeşim geldi İstanbul'a. Kendisini tanıdığım kitapçılara götürüp tanıttım. Bu arada Sayın Yaşar Nâbi'ye de gittik. Giderken bir kadirşinaslık yapmak istedim ve yeni şiirlerimden en sevdiğim 2 - 3 tanesini de birlikte götürüp verdim kendisine. Aradan aylar geçti, şiirler çıkmadı Varlık'ta. Bir kaç ay önce uğradım bir gün;

ğinden sapmaksızın, yeni aşamalara vardığı hemen seziliyor. Özellikle iri boyuttaki composition'larında yeni bir tutuma yönelmiş sanatçı: Müzik'ten esinlenerek, soyutlamanın olanaklarını yansıtabilme tutkusunda. Ne ki, bu güç çabada, resmin kurallarını harcamak yanlıgisına hiç düşmüyor; yine o kıvrak, kımiltılı kesin çizgili biçimlemelerin ötesinde, salt renk uyumlarına bağlı anlatımını sürdürüyor. Ve bu kez, gerçekten, müzikal bir "espri"

egemen tüm yaratış kaygısında. Duyarlığa sırtı dönük olmayan, giderek o yönü daha da ağır basan bir "espri" bu... Kavruk'u candan kutlarsız.

HÜSEYİN BİLİŞİK

Hüseyin BİLİŞİK de bir başka verimli sanatçımız. Her yıl, gerek ülkemizde, gerekse dış ülkelerde yüzümüzü ağartacak sergiler açıyor. 1923'de İzmir'de doğan ressam, 1953'den bu yana sürekli olarak resim yapıyor. Şimdiki sergisi Taksim Sa-

Ömer NIDA

Işçi Tiyatrosu; yönü, yöntemi ile öbür tiyatrolarımıza benzemeyeceğine göre, her alandaki çalışma özelliğinin de ayrı krakter taşıyacağı olağandır. Örneğin oyun seçimi içinde izlenmesi gereken yolu gözden geçirelim :

Işçi Tiyatrosu öncelikle yerli oyunlar oynayacaktır. Olağanüstü toplumcu nitelik taşıyan yabancı yapıtlara da topluluğun olanakları ölçüsünde yer verilmesi doğaldır. Fakat herşeyden önce;

- Kendi ulusal gücümüzü seferber etmeyi,
- Yeteneklerimizi gün yüzüne çıkarmayı,
- Kültür kaynağımızdan yararlanarak, aşama sağlamayı,
- Halk yığınlarının genel anlamda eğitimini göz önünde tutmayı,
- Işçilerimizde sınıfsal bilinci uandırmayı,
- İnsanın insanca yaşamasına katkıda bulunmayı,

amaç edindiğimize göre, yansıtacağımız oyunların da bu nitelikte olmasını koşul sayacağız.

Oyun seçiminde, tiyatro topluluğumuzdaki bütün bireylerin en geniş anlamda söz ve yargı hakları olmalıdır. Haklarının "en geniş anlamda" oluşu, kendilerini bağlayan statünün sınır çizgisini aşma anlamını taşımaz. Örneğin

her oyuncu adayı yada oyuncu, dilediği oyunu sahneye koyucuya (Rejisöre) salık verebilir, kitap halinde sunabilir. Sahneye koyucu da, topluluğun önerdiği oyunlarla kendisinin oynamasını istediği oyunları biraraya getirerek ve tiyatro topluluğunun kendi aralarından seçeceği üç kişilik bir kurula verecektir. Kurul oyunları kısa sürede okuyacak ve topluluğa oyunların tümü hakkında bilgi verecektir. Oturumda geniş eleştiri yapılacak, sonuç olarak oy kullanılarak iki oyun seçilecektir. Seçilen iki oyun yeniden kurula gelecek ve kurulda da yukarıda belirtilen ilkeler açısından eleştiri yapıldıktan sonra oynanacak oyun seçilmiş olacaktır.

Oyun seçiminden sonra bu konuda bir fikir ileri sürülmemelidir. Bu gibi olumsuz davranışlar, en azından bir disiplin-sizlik ve anarşi anlamını taşır. Tiyatromuzda böyle yıkıcı tutumda olanlara yer vermeyeceğiz.

Oyunun; kostüm, dekor vs. teknik yönleriyle tiyatromuzun olanak sınırlarını aşmaması gözden uzak tutulmamalı, oyuncu sayısı dikkate alınmalıdır.

Oyun seçiminde üzerinde duracağımız en önemli konulardan biri de, oyunun heryerde, örneğin açık alanlarda, köy kahvelerinde yansıtılabilmeye uygun olmasıdır. Bunu unutmamalıyız.

bu gecikme sebebinin sordum. Yaşar Nâbi beyin verdiği cevap; yalnız eşi bulunmaz bir vefasızlık örneği değil, aynı zamanda; ancak, kişiliği olmayan, silik ve korkak insanların yapabileceği bir haksızlık belgesidir de... Efendim; bazı şairler (!) Yaşar Nâbi'ye Ümit Yaşar Varlık'ta yazarsa biz yazmayız diyesilermiş. Yaşar Nâbi de onları kırıp gücendirmemek için koymayırmış şiirlerimi. Bu şairler de özellikle radyolarda şiirlerimin çok okunmasına bozuluyorlarmış. Sonra; evet sonrası da var; şairlikten başka gazetecilik, yazarlık falan da yapıyormuşum, şiirlerim besteleniyormuş. Bunlar hoş karşılanıyormuş edebiyat çevrelerince. Ne yapsınmış Yaşar Nâbi bey? Onlar yazmazsa dergiyi nasıl çıkarırmış. Zaten bin bir güçlükte çıkarı-

yormuş ve usanmış bu sanatçı kaptislerinden. Kendisini anlamalıyım!

Anladım elbette, anlamaz olur muyum? Koca bir dergi sahibinin bir gün bu yere de düşebileceğini anladım. Böylesine taraf tutabileceğini, böylesine vefasız olabileceğini ve kişiliğini böylesine yitirebileceğini anladım. Anladım ve üzüldüm. Vah! Yaşar Nâbi bey vah! Şunca yılın edebiyat dergisi Varlığı üç beş manyağın oyuncuğu hâline mi getirecektin? Vah! Yaşar Nâbi bey, vah! İnan ki; seni de, Varlığı da gözlerim yaşararak defterimden sildim. Mümkün olsa; derginin bütün sayılarından adımı ve şiirlerimi kazırdım. Bir gün onlar için de seni yargılamasınlar, özmesinler ve ahir ömründe başını ağrıtasınlar diye...

Vah Yaşar Nâbi bey, vah!...

Studio

MORAL

(PLAK PRODUCTION)
REKLAM İŞLERİNİZDE
MORAL REKLAM
EMRİNİZDE !
Tel. 49 05 93

FILİZ FILİZ FILİZ FILİZ FILİZ FILİZ

Filiz
ÇAYI

ÜSTÜN VASIFLI ÇAYLARIN HARMANI İLE HAZIRLANMIŞTIR

TEKEL

Güney : 48

Basın : 60140

**Hayatınızın
her devresinde
huzur
ve güven**

İçinde
olabilmeniz için...

tasarruflarınızı
AKBANK ta
toplayınız.

Güney : 39

**TÜRKİYE
GARANTI BANKASI A.Ş.**

KURULUŞU: 1964

Sermaye ve ihtiyatları yekünü :
50.000.000.— lira

YURT İÇİNDE 130 ŞUBE

TASARRUF MEVDUATINDA HARBİYEDE
TAM KONFORLU APARTMAN DAİRELERİ
VE ZENGİN PARA İKRAMİYELERİ

GARANTI BANKASI

Güney : 50

bütün
tasarruflarınız
için

HER YERDE HER ZAMAN
TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ZİRAAT BANKASI

Güney : 51

Basın : 60101 - A. 20130

güney güney güney güney güney güney

Sahibi ve Sorumlu Yönetmeni : ATIF ÖZBİLEN — Yazışma ve Posta Havalesi : Atif Özbilen, P.K. 1353 İstanbul — Ebusunt Cad. Erdoğan Sok.
No 6/8 Sirkeci. Tel. : 26 26 85 — Akbank Beşiktaş Şb. Hesap No. 22787 — Basıldığı yer : Halk Matbaası, Tel. : 22 19 98 — Abone : Yıllık (% 20
İndirimli) 24, altı aylık 15 TL. — Gönderilen yazı ve resimler geri verilmez. "Güney" adı sözedilmedikçe aktarma yapılamaz.